

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο»

**«Η Περιφερειακή πολιτική του Κατάρ και οι Σχέσεις με τη
Σαουδική Αραβία και το Ιράν»**

Διπλωματική εργασία της Αχτύπη Νεφέλης (Α.Μ 433016001)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Κεφαλά Παρασκευή

Μέλη επιτροπής

Ντάλης Σωτήρης

Τσαρδανίδης Χαράλαμπος

ΡΟΔΟΣ, 2018

“ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ. Η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιώ πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναμαι να αντιμετωπίσω σε περίπτωση που η εργασία μου αποδειχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, σύμφωνα με τον Κανονισμό του Ιδρύματος.”

Αχτύπη Νεφέλη

Περίληψη

Το Κατάρ μια από τις πιο πλούσιες μοναρχίες του Κόλπου έγινε ανεξάρτητο κράτος μόλις το 1971. Τα χρόνια που ακολούθησαν υπήρξαν πολιτικές αναταραχές στο εσωτερικό του, οι οποίες εκφράστηκαν με δυο πραξικοπήματα. Η κατάσταση άρχισε να σταθεροποιείται από τη δεκαετία του 1990 και μετά, όταν ανέλαβε την εξουσία ο σείχης Χαμάντ Μπιν Χαλίφα αλ Θάνι, ο οποίος υιοθέτησε μια εκσυγχρονιστική πολιτική και ανοίχτηκε στον κόσμο, γεγονός που ενόχλησε την ουχαμπίτικη Σαουδική Αραβία. Επιπλέον, χρηματοδότησε την ίδρυση του Αλ Τζαζίρα, ενός από τα μεγαλύτερα δορυφορικά τηλεοπτικά δίκτυα. Πετυχαίνοντας την οικονομική ενδυνάμωση του Κατάρ αφοσιώθηκε και στην ενδυνάμωση της πολιτικής ισχύος του, λαμβάνοντας τον ρόλο του διαμεσολαβητή σε περιφερειακές συγκρούσεις. Η μεγαλύτερη επιτυχία του ως διαμεσολαβητής ήταν στις ειρηνευτικές διαδικασίες στο Λίβανο το 2008.

Όσον αφορά τις αραβικές εξεγέρσεις, το εμιράτο του Κατάρ δεν μπόρεσε να μείνει αμέτοχο και σε κάποιες περιπτώσεις επενέβη με άμεσο τρόπο (εμφύλιος της Λιβύης) και σε άλλες με έμμεσο χρηματοδοτώντας αντικαθεστωτικές ομάδες (συριακός πόλεμος). Τέλος, το 2017 ξέσπασε η κρίση του Κατάρ με τον αποκλεισμό του από τη Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ), την Αίγυπτο, την Υεμένη και τη κυβέρνηση της ανατολικής Λιβύης, οι οποίες το κατηγορήσαν ότι στηρίζει την τρομοκρατία και προχώρησαν στην απομόνωση του. Τα πραγματικά αίτια όμως αυτής της κρίσης δεν είναι οι ισχυρισμοί για τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών οργανώσεων, αλλά είναι πολύ βαθύτερα που αφορούν κυρίως οικονομικούς και πολιτικούς λόγους.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή
2. **Από την ανεξαρτησία στο «Σοκ και Δέος»: 1971 - 2003**
  - 2.1 Το πραξικόπημα του '72 και η οικονομική επιβίωση της χώρας
  - 2.2 Ο Εμίρης Χαμάντ και ο εκσυγχρονισμός του κράτους
  - 2.3 Οι σχέσεις του Κατάρ με το Μπαχρέιν
  - 2.4 Η 11η Σεπτεμβρίου και ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας
3. **Το Κατάρ μετά τον πετρελαϊκό Πακτωλό: 2004 – 2010**
  - 3.1 Το τρίγωνο Κατάρ-ΗΠΑ-Ιράν
  - 3.2 Η τρομοκρατική οργάνωση Αλ Κάιντα και το Κατάρ
  - 3.3 Το Κατάρ στο ρόλο του διαμεσολαβητή
4. **Οι αραβικές εξεγέρσεις και η πολιτική του Κατάρ**
  - 4.1 Η καταστολή της εξέγερσης του Μπαχρέιν
  - 4.2 Η συριακή κρίση
  - 4.3 Ο πόλεμος στην Υεμένη
5. Συμπεράσματα
6. Βιβλιογραφία

1. Εισαγωγή

Η αραβική Χερσόνησος όπου βρίσκεται το Εμιράτο του Κατάρ αποτελεί την καρδιά του αραβικού Έθνους. Τα κράτη που βρίσκονται στην περιοχή αυτή είναι η Σαουδική Αραβία, το Κατάρ, το Μπαχρέιν, το Κουβέιτ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Ομάν και η Υεμένη. Παρόλο που είναι μια αχανής έρημος οικονομικοί και γεωστρατηγικοί λόγοι την καθιστούν ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου ότι εκεί βρίσκονται τα μεγαλύτερα πετρελαϊκά κοιτάσματα στον κόσμο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα κράτη που την αποτελούν να είναι οικονομικά ισχυρά και να έχουν υψηλό βιοτικό επίπεδο.

Όσον αφορά το Κατάρ, είναι ένα μικρό κράτος το οποίο βρίσκεται ανάμεσα στη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα με έκταση μόλις 11.627 τ. χλμ και πληθυσμό 2.576.181¹. Σχετικά με τη θρησκεία, το μεγαλύτερο ποσοστό του καταριανού πληθυσμού ασπάζεται το Ισλάμ. Πιο συγκεκριμένα, οι περισσότεροι ανήκουν στο δόγμα του Ουαχαμπισμού, του Σουνίτικου Ισλάμ, ενώ ένα μικρό ποσοστό ασπάζεται το σιιτικό Ισλάμ. Στη συνέχεια ακολουθεί ο χριστιανισμός, ο ινδουισμός, ο βουδισμός κ.α.. Παρόλο που οι Καταριάνοι και οι Σαουδάραβες ασπάζονται ένα συντηρητικό ρεύμα του σουνίτικου Ισλάμ, ανάμεσα στις δυο αυτές χώρες υπάρχουν πολλές διαφορές

Παράλληλα, το Κατάρ κατέχει το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εισόδημα και ένα από τα υψηλότερα βιοτικά επίπεδα στην υφήλιο. Επιπλέον, έχει χαρακτηριστεί ως μια από τις σημαντικότερες οικονομικές δυνάμεις των τελευταίων ετών παρά το μικρό του μέγεθος, και αυτό διότι θεωρείται από τις μεγαλύτερες πετρελαϊκές δυνάμεις και επιπλέον, κατέχει το 14 % των αποδεδειγμένων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στην υφήλιο και καλύπτει το 33% των εξαγωγών². Ωστόσο, επειδή τα πετρελαϊκά του αποθέματα δεν είναι τόσο πλούσια όσο της Σαουδικής Αραβίας, τα τελευταία χρόνια κάνει κινήσεις για να εξασφαλίσει το μετά-πετρελαϊκό του μέλλον.

Το Κατάρ στα βάθη της ιστορίας του αποτέλεσε μέρος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα ήταν βρετανικό προτεκτοράτο, το οποίο έγινε ανεξάρτητο κράτος στις 3 Σεπτεμβρίου του 1971. Την ίδια χρονιά ανεξαρτητοποιήθηκαν από την βρετανική κυριαρχία το γειτονικό Μπαχρέιν και τα Ηνωμένα

---

¹ Χαρακτηριστικό είναι ότι περίπου το 30% του πληθυσμού είναι Καταριάνοι και οι υπόλοιποι είναι οικονομικοί μετανάστες που κατέφθασαν στη χώρα από τη δεκαετία του 1990 και ύστερα. Επίσημη γλώσσα του κράτους είναι τα αραβικά και ως δεύτερη γλώσσα χρησιμοποιούνται η αγγλική, η οποία θεωρείται *lingua franga* και χρησιμοποιείται κυρίως στον οικονομικό τομέα.

<https://el.wikipedia.org/wiki/Κατάρ> πρόσβαση 29/3/2018

² Ευθυμίου Κ., Σ. *Αραβία εναντίον Κατάρ: Είναι το φυσικό αέριο ηλίθιε*, Energy press, δημοσιεύθηκε 12/06/2017, <https://energypress.gr/news/s-aravia-enantion-katar-einai-fysiko-aerio-ilithie> πρόσβαση 29/3/2018

Αραβικά Εμιράτα. Πρωτεύουσα του Κατάρ, ήδη από το 1916, είναι η Ντόχα, στην οποία είναι συγκεντρωμένο το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Ωστόσο, η εξουσία της χώρας από τον 19^ο αιώνα βρίσκεται στα χέρια της βασιλικής οικογένειας Αλ – Θάνι³. Ως πολίτευμα ορίζεται η απόλυτη μοναρχία με αρχηγό κράτους τον εμίρη του Κατάρ, Ταμίμ μπιν Χαμάντ Αλ Θάνι, ο οποίος ανέλαβε την εξουσία του εμιράτου το 2013 από τον πατέρα του, τον Χαμάντ Μπιν Χαλίφα Αλ Θάνι.

Στο παρελθόν η χώρα στηριζόταν οικονομικά στην αλιεία και στο εμπόριο των μαργαριταριών, καθώς θεωρούταν από τα πιο σημαντικά λιμάνια στον Αραβοπερσικό κόλπο. Αργότερα, την δεκαετία 1920 με 1930, εμφανίστηκαν οι τεχνικές καλλιέργειες μαργαριταριών προκαλώντας σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία της, γεγονός που ανάγκασε τους Καταριανούς να στραφούν σε άλλους οικονομικούς τομείς. Αργότερα, τη δεκαετία του 1940, ανακαλύφθηκε για πρώτη φορά πετρέλαιο στην περιοχή Ντουκχάν και αυτό αποτέλεσε την αφορμή να στραφούν σε αυτόν τον τομέα. Τα τελευταία χρόνια το Κατάρ στηρίζεται αποκλειστικά στην εκμετάλλευση του ορυκτού του πλούτου, κυρίως στις πηγές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Άλλωστε αυτός ήταν και ο λόγος που η οικονομία της χώρας εκτοξεύτηκε στα ύψη από τότε. Παράλληλα, πλέον αποτελεί μια χώρα με ιδιαίτερα υψηλό βιοτικό επίπεδο, χαμηλή φορολογία και με ελάχιστο ποσοστό ανεργίας. Όλα τα παραπάνω την έκαναν ιδιαίτερα ελκυστική για μετανάστες με αποτέλεσμα να αποτελούν πλέον το 26% του πληθυσμού και το 94% του εργατικού δυναμικού⁴.

Επιπροσθέτως, η χώρα από το 1961 είναι μέλος του Οργανισμού Πετρελαιοεξαγωγικών Κρατών (ΟΠΕΚ)⁵. Τη Δεκαετία του 2000 ξεκίνησαν οι επενδύσεις του κρατικού πλούτου στο εξωτερικό (Ευρώπη, Ασία και Η.Π.Α). Πιο συγκεκριμένα, ανάμεσα σ' αυτές τις επενδύσεις συμπεριλαμβάνονται: Siemens, Harrods, Volkswagen, Valentino, Tiffany, Bank of America, Barclays Bank, Paris Saint Germain, Royal Dutch Shell, Blackberry.

Το Κατάρ από την δεκαετία του 1990 και μετά, προκειμένου να εξασφαλίσει το μετά-πετρελαϊκό του μέλλον, υιοθέτησε μια εκσυγχρονιστική πολιτική και ανοίχτηκε στον κόσμο σε αντίθεση με την Σαουδική Αραβία. Αυτού του είδους η πολιτική έφερε τον εκσυγχρονισμό των δομών της χώρας με αποτέλεσμα να υπάρξουν κοινωνικές αλλαγές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι από τη δεκαετία του 1990 και μετά η θέση της γυναίκας στην κοινωνία, που έχει δικαιώματα και ελευθερίες που στη Σαουδική

---

³ Σακκάς, *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία των Αράβων*, Πατάκης, Αθήνα, 2008, σελ. 117

⁴ https://el.wikipedia.org/wiki/Κατάρ_πρόσβαση_10/2/2018

⁵ David Lea (editor), *A political chronology of the Middle East*, Europa Publications, London, 2001, σελ. 193

Αραβία απαγορεύονται αυστηρώς⁶. Επιπλέον, στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού ήταν και η ίδρυση του δορυφορικού τηλεοπτικού καναλιού Al Jazeera με έδρα την Ντόχα, που στηρίζει και προωθεί την ελευθερία του λόγου και την ανεξάρτητη ενημέρωση⁷. Αυτές οι αλλαγές στο εμιράτο του Κατάρ προκάλεσαν ενδοσυστημικές αντιπαλότητες και την αντίδραση χωρών του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου, μέλος του οποίου είναι και το Κατάρ. Η Σαουδική Αραβία στις μεταρρυθμίσεις αυτές είχε ιδιαίτερα έντονη αντίδραση για τους δικούς της λόγους. Με την δημιουργία του Al Jazeera το Ριάντ αισθάνθηκε ότι απειλείται, αφού τα τηλεοπτικά κανάλια και ο τύπος στη Σαουδική Αραβία ελέγχονται από την βασιλική οικογένεια. Ως εκ τούτου, οι σαουδαραβικές αντιδράσεις στην πολιτική του Κατάρ δεδομένου ότι το Ριάντ προσπαθεί να διατηρήσει την ισχύ του και ταυτοχρόνως την παραμονή της δυναστείας των Σαούντ στην εξουσία, ως χώρα διεκδικεί και την ηγεμονία στην περιοχή. Από την πλευρά του το Κατάρ όχι μόνο δεν δείχνει διατεθειμένο να αποδεχθεί την σαουδαραβική ηγεμονία αλλά και φαίνεται αποφασισμένο να δεχθεί την αναμέτρηση με τον ισχυρό του γείτονα, όπως δείχνει το γεγονός της νέας κρίσης στις σχέσεις του εμιράτου με τους συμμάχους του στο Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου (ΣΣΚ) που εκδηλώθηκε το 2017.

Στην παρούσα εργασία θα αποτυπωθεί η περιφερειακή πολιτική του Κατάρ που έχει ως στόχο την ασφάλεια και την επιβίωση του εμιράτου στο μετά-πετρελαϊκό του μέλλον, η οποία όμως ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν διαφοροποιείται. Σε πρώτη φάση, προκύπτει ότι επιδιώκει την ασφάλεια μέσω συμμαχιών, η οποία καθορίζεται από ζωτικής σημασίας διακυβεύματα που αφορούν την ασφάλεια και την οικονομική του επιβίωση και καθορίζουν την πολιτική του. Σε δεύτερη φάση η πολιτική που ακολουθεί για την επιβίωση και την ασφάλεια του διαμορφώνεται από τις περιφερειακές και διεθνείς εξελίξεις. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας διατυπώνεται η περίοδος από το 1971 έως το 2003 που ξεκίνησε ο πόλεμος της τρομοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται οι εσωτερικές αλλαγές που υπήρχαν στο Κατάρ, οι σχέσεις του με το γειτονικό Μπαχρέιν και κατόπιν, η στάση που κράτησε το εμιράτο μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Το δεύτερο κεφάλαιο καλύπτει την περίοδο 2004 – 2010 όπου έγινε εκτόξευση των πετρελαϊκών τιμών και υπήρχε μεγάλη εισροή χρημάτων στις πετρελαϊκές χώρες⁸. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στις επενδύσεις που πραγματοποιεί ο εμίρης του Κατάρ στο εξωτερικό αλλά και στον ρόλο του ως διαμεσολαβητής σε περιφερειακές συγκρούσεις. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στο ξέσπασμα των αραβικών εξεγέρσεων και την άνοδο του λεγόμενου ισλαμικού κράτους και

---

⁶ Teitelbaum J., *Political Liberization in the Persian Gulf*, Hurst & Company, London, 2009, σελ. 198

⁷ Teitelbaum J., *Political Liberization in the Persian Gulf*, Hurst & Company, London, 2009, σελ. 196

⁸ Στα ύψη οι τιμές του πετρελαίου λόγω της έντασης στη Μέση Ανατολή, in.gr, δημοσιεύθηκε 19/04/2004, <http://www.in.gr/2004/04/19/economy/sta-ypsi-oi-times-toy-petrelaiou-logw-tis-entasis-sti-mesi-anatoli/> πρόσβαση 5/2/2018

πιο συγκεκριμένα, μελετάει την περίπτωση της Συρίας, της Υεμένης και του Μπαχρέιν και την στάση που κράτησε το Κατάρ.

2. Από την ανεξαρτησία στο «Σοκ και Δέος»: 1971 - 2003

Στο Διεθνές Σύστημα από το '47 έως το 1991 βρισκόταν υπό εξέλιξη ο Ψυχρός Πόλεμος μεταξύ των δυο υπερδυνάμεων της εποχής, της ΕΣΣΔ και των ΗΠΑ, ο οποίος έληξε οριστικά το 1991 με την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης. Ο πόλεμος αυτός όμως δεν αποτέλεσε στρατιωτική αντιπαράθεση μεταξύ των δυο υπερδυνάμεων, αλλά ήταν κυρίως μια οικουμενική αντιπαράθεση σε επίπεδο πολιτικό, ιδεολογικό, και στρατιωτικό αλλά και εξασφάλισης περισσότερων περιφερειακών συμμάχων. Η κάθε υπερδύναμη επιδίωκε την παγκόσμια ηγεμονία, την οποία για να την εξασφαλίσει έπρεπε να αποδυναμώσει την άλλη. Μια από τις περιοχές όπου υπήρξε έμμεση εμπλοκή των δυο δυνάμεων για την επικράτηση τους ήταν η περιοχή της Μέσης Ανατολής, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον πόλεμο στο Αφγανιστάν.

Στα τέλη της Δεκαετίας του '70 παρατηρούνται αναταραχές στην περιοχή του Αραβοπερσικού Κόλπου. Πιο συγκεκριμένα, το 1978 ξεκινάει ο πόλεμος στο Αφγανιστάν και το 1979 ξεσπάει η Ιρανική Επανάσταση που προκαλεί την πτώση του φιλοδυτικού καθεστώτος του Σάχη και την εγκαθίδρυση θεοκρατικού καθεστώτος από τον Αγιατολαχ Χομεινί, με αποτέλεσμα την απομόνωση του Ιράν από τους γείτονες του και τις ΗΠΑ⁹. Οι γειτονικές μοναρχίες του Κόλπου τάχθηκαν κατά του και ειδικότερα ο αντίπαλος γίγαντας της περιοχής, η Σαουδική Αραβία που διατηρούσε συμμαχία με τις ΗΠΑ παρέχοντας τους στρατιωτικές βάσεις στα εδάφη της. Εκείνη την εποχή η στάση του Κατάρ, και γενικότερα των Μοναρχιών του Κόλπου, ήταν σαφώς υποστηρικτική ως προς τα αμερικανική πολιτική. Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετία του '80 ο Εμίρης του Κατάρ παρέμεινε πιστός στην αντισοβιετική πολιτική όπως έκανε και η γειτονική Σαουδική Αραβία.

Το Κατάρ, ανεξάρτητο κράτος πια από το 1971, πάντα ρύθμιζε τις σχέσεις με τους γείτονες του σε σχέση με το συμφέρον του, γι αυτό στην ιστορία του θα φανεί ότι κάποιες φορές ακολούθησε διαφορετικό δρόμο σε σχέση με τα γειτονικά εμιράτα. Το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία, ηγεμονική δύναμη στον Κόλπο, είναι δυο χώρες που τις ενώνουν ομοιότητες έχουν όμως και διαφορές. Αρχικά, η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ είναι δυο κράτη τα οποία ασχολούνται με τις εξαγωγές μορφών ενέργειας και έτσι οι δυο χώρες χαρακτηρίζονται «κράτη εισοδηματίες». Παράλληλα, ένα άλλο στοιχείο που τις συνδέει είναι

---

⁹ Mehran Kamrava, *Qatar small state, big politics*, Cornell University press, United states of America, 2015, σελ. 29

η θρησκεία, ακολουθούν το συντηρητικό ρεύμα του Σουνίτικου Ισλάμ, τον Ουαχαμισμό. Βέβαια, η Σαουδική Αραβία θεωρεί τον εαυτό της θεματοφύλακα του Ισλάμ καθώς στα εδάφη της βρίσκονται οι ιερές πόλεις, Μέκκα και Μεδίνα. Παρόλα αυτά, οι σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών δεν ήταν οι καλύτερες επειδή, η Σαουδική Αραβία ποτέ δεν αποδέχτηκε την ανεξαρτησία του Κατάρ και πάντα το θεωρούσε κομμάτι της.

2.1 Το πραξικόπημα του '72 και η οικονομική επιβίωση της χώρας

Στις 3 Σεπτεμβρίου του 1971 το Κατάρ αναγνωρίζεται επισήμως ως ανεξάρτητο κράτος και την εξουσία την αναλαμβάνει ο Εμίρης Άχμαντ Μπιν Αλί Αλ Θάνι. Ωστόσο, σχεδόν έναν χρόνο μετά, στις 22 Φεβρουαρίου του 1972 εκθρονίζεται από τον ξάδερφο του, τον Σεΐχη Χαλίφα Μπιν Χαμάντ Αλ Θάνι. Ο Σεΐχης Χαλίφα¹⁰ κατέλαβε την εξουσία της χώρας ύστερα από πραξικόπημα που οργάνωσε ο ίδιος, όταν ο Εμίρης Άχμαντ βρισκόταν στο γειτονικό Ιράν¹¹. Το πραξικόπημα οργανώθηκε πολύ καλά και η Σαουδική πλευρά τότε έστειλε στρατεύματα στα σύνορα για να τα διασφαλίσει. Το σημείο θραύσης μεταξύ των δυο ξαδέρφων αποτέλεσε το γεγονός ότι ο Σεΐχης Άχμαντ κατέστησε εμφανές το σχέδιο του να οριστεί διάδοχος του θρόνου ο γιος του Αμπντουλαζίζ, παραβιάζοντας την συμφωνία διαδοχής που είχε με τον Σεΐχη Χαλίφα¹².

Ο Σεΐχης Άχμαντ με τον Σεΐχη Χαλίφα είχαν τελείως διαφορετικά οράματα για το μέλλον και την εξέλιξη του εμιράτου. Ο πρώτος οραματιζόταν μια ένωση με τα γειτονικά ΗΑΕ, ενώ ο δεύτερος ήταν κατηγορηματικά αντίθετος και προσπαθούσε να σαμποτάρει αυτά τα σχέδια ώστε να μην γίνουν πραγματικότητα. Επίσης, ένας ακόμα λόγος που οδήγησε τον Χαλίφα στο πραξικόπημα, ήταν η δραματική έξοδος του Άχμαντ από το Συμβούλιο Ηγετών του Κόλπου το 1969 (το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου συγκροτήθηκε επισήμως το

---

¹⁰ Ο Σεΐχης Χαλίφα, γεννήθηκε το 1932 στη Ντόχα και ήταν γιος του Σεΐχη Χαμάντ Μπιν Αμπντάλαχ Αλ Θάνι, ο οποίος είχε οριστεί ως διάδοχος του θρόνου από τον πατέρα του, τον Αμπντάλαχ. Ωστόσο, το 1948 που πέθανε ο πατέρας του, θεωρήθηκε ότι ήταν πολύ νέος για να αναλάβει την εξουσία της χώρας και έτσι ορίστηκε ηγέτης ο θείος του, ο Σεΐχης Αλί Μπιν Αμπντάλαχ Αλ Θάνι. Στη συνέχεια, το 1960 την εξουσία ανέλαβε ο γιος του, Άχμαντ Μπιν Αλί Αλ Θάνι και ο Σεΐχης Χαλίφα είχε οριστεί ως αντιπρόεδρος της χώρας (vice emir) και πρίγκιπας του στέμματος, παρόλο που ο πρώτος επιθυμούσε να καταλάβει το αξίωμα αυτό ο γιός του. Ωστόσο, ο Εμίρης Άχμαντ δεν ασχολείτο ιδιαίτερα με τα προβλήματα του εμιράτου, πράγμα που αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι στις 3 Σεπτεμβρίου 1971 που ανεξαρτητοποιήθηκε επισήμως η χώρα, την ανακοίνωση στη τηλεόραση την έβγαλε ο Σεΐχης Χαλίφα. Στην ομιλία του τόνισε ότι τερμάτισε με τόλμη τη Συνθήκη του 1916 και όλες τις άλλες ειδικές Συνθήκες που συνέδεαν το Κατάρ με το Ηνωμένο Βασίλειο ως προτεκτοράτο. Βέβαια, δεν αποκάλυψε τις μυστικές διαπραγματεύσεις που είχε ήδη ξεκινήσει με τις ΗΠΑ, για να αντικαταστήσουν το Ηνωμένο Βασίλειο στη θέση του ειδικού προστάτη του εμιράτου αλλά και της κυρίαρχης οικογένειας.

¹¹ Gonzalez G., Karolyn Lynn A., Constant L., Salem H., Goldman Ch., *Facing human capital challenges on the 21st*, Rand corporation, 2008, σελ. 36

¹² <https://www.encyclopedia.com/international/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/al-thani-hamad-bin-khalifa-1950> πρόσβαση 1/4/2018

1981)¹³. Στη συνέχεια, ο Χαλίφα εκλέχθηκε πρωθυπουργός της Ομοσπονδίας του Κόλπου και προσπαθώντας να συνάψει συμμαχία με τον γειτονικό γίγαντα, τη Σαουδική Αραβία, ο Άχμαντ παραιτήθηκε από εσωτερικές υποθέσεις της χώρας και από διάφορους Οργανισμούς.

Ωστόσο, μετά το πραξικόπημα του '72, ο Σεΐχης Χαλίφα επικεντρώθηκε στα ζητήματα του κράτους και ξεκίνησε μεταρρυθμίσεις. Από τις πρώτες αλλαγές που πραγματοποίησε ήταν να διευρύνει την εμβέλεια και την εξουσία της χώρας. Για να τα πετύχει αυτά, αύξησε τη χρηματοδότηση και τη στήριξη του στρατού, θέσπισε δημόσια επιδόματα στέγασης, παρείχε συντάξεις στους ηλικιωμένους, όπως και κατοικίες, και ίδρυσε συνεταιρισμούς τροφίμων. Παράλληλα, ένα από τα πιο σπουδαία έργα του Εμίρη Χαλίφα ήταν η δημιουργία του Πανεπιστημίου του Κατάρ, χάρη στο οποίο ανέβηκε το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της χώρας, και οι πτυχιούχοι του αργότερα μπόρεσαν να στελεχώσουν υψηλές κυβερνητικές θέσεις.

Το 1977 ο Εμίρης Χαλίφα όρισε ως διάδοχο του, τον γιο του Χαμάντ. Αυτό το γεγονός προκάλεσε αντιδράσεις μέσα στην οικογένεια Αλ Θάνι διότι, η οικογένεια του Άχμαντ ισχυρίστηκε ότι παλιότερα είχε συμφωνηθεί ότι ο επόμενος διάδοχος θα προέρχεται από την δική τους πλευρά. Με βάση την παράδοση, η διαδοχή του θρόνου του Κατάρ εναλλάσσεται μεταξύ των απογόνων του Αλί και του Χαμάντ¹⁴. Παρόλα αυτά, το 1977 ο Χαμάντ ο νεότερος ορίστηκε ως ο επόμενος στη διαδοχή αν και κάποιοι από την οικογένεια συνέχισαν να αμφισβητούν το δικαίωμα του στη κληρονομιά του θρόνου.

Στις 25 Μαΐου 1981 οι ηγέτες των Μοναρχιών του Κόλπου συναντήθηκαν στο Άμπου Ντάμπι των ΗΑΕ για να συγκροτήσουν το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου (Gulf Cooperation Council –GCC). Τα ιδρυτικά μέλη ήταν η Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν, το Κατάρ, το Κουβέιτ, το Ομάν και τα ΗΑΕ. Στόχος αυτού του Περιφερειακού Οργανισμού ήταν η συνεργασία μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν σε εμπορικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο, και μέσω αυτών θα εξασφάλιζαν τη σταθερότητα στην περιοχή¹⁵. Δυο χρόνια αργότερα, τον Νοέμβριο 1983, η τέταρτη σύνοδος του Οργανισμού φιλοξενήθηκε στη Ντόχα. Στη σύνοδο αυτή υπήρξαν υποψίες για τοποθέτηση εκρηκτικού μηχανισμού με σκοπό τη δολοφονία των ηγετών του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου. Γι αυτήν την απόπειρα συνελήφθησαν περίπου 70 αξιωματικοί του Κατάρ αλλά και μέλη της βασιλικής οικογένειας.

---

¹³ Fromherz Allen J., *Qatar a Modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, Σελ. 79

¹⁴ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 80

¹⁵ Mohammed Nuruzzaman, *Gulf Cooperation Council, Qatar and Dispute Mediations: A critical investigation*, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17550912.2015.1078073> πρόσβαση 13/3/2018

Παράλληλα, μετά από εξονυχιστικές έρευνες αποκαλύφθηκε ότι ίσως υπήρχε πιθανή σύνδεση με τη Λιβύη¹⁶. Επιπλέον, υπήρξε μια υποψία ότι η λιβυκή πλευρά υποστήριζε απλά την πλευρά της οικογένειας Αλ Θάνι και τους Καταριανούς που δεν ήταν υπέρ του πραξικοπήματος του '72¹⁷. Κατόπιν αυτού του περιστατικού υπήρξε ρήγμα μεταξύ των σχέσεων της Ντόχα με την Τρίπολη και η καταριανή κυβέρνηση ζήτησε από την Λιβυκή διπλωματική αποστολή να αποχωρήσει από το Κατάρ¹⁸. Βέβαια, αυτό το γεγονός θα μπορούσε να δικαιολογήσει κατά ένα μέρος και την ανάμειξη του Κατάρ στον Εμφύλιο Πόλεμο της Λιβύης το 2011 και την στήριξη τους προς του αντί-Κανταφικούς.

Γενικότερα, υπό τη διακυβέρνηση του Χαλίφα, προωθήθηκε πολύ η οικονομική ανάπτυξη της χώρας ώστε να καταφέρει να επιβιώσει. Εκείνη την εποχή οι προσπάθειες επικεντρώθηκαν κυρίως στους παραδοσιακούς βιομηχανικούς τομείς της χώρας. Το Κατάρ έγινε η τρίτη αραβική χώρα που εισήλθε στον τομέα της χαλυβουργίας (μετά την Αλγερία και την Αίγυπτο) και το εργοστάσιο που δημιουργήθηκε αποτέλεσε το πρώτο ολοκληρωμένο εργοστάσιο του είδους του στην περιοχή της Μέσης Ανατολής¹⁹. Επιπροσθέτως, από το 1965 υπήρχε η Qatar National Cement Company, η πρώτη εθνική βιομηχανία, η οποία δραστηριοποιούνταν σε εξορύξεις γύψου και ασβεστόλιθου. Από αυτές τις εταιρείες ολόκληρη η παραγωγή πωλούνταν στον εσωτερικό της χώρας και τίποτα δεν εξαγόταν. Ακόμη, υπήρχε και η εταιρεία Qatar Flour Mills στην περιοχή Umm Said, η οποία παρήγαγε ψωμί, ευρωπαϊκού και αραβικού τύπου, και διένειμε τα προϊόντα σε επιδοτούμενες τιμές²⁰.

Όσον αφορά το εξαγωγικό εμπόριο, εκτός από το αργό πετρέλαιο και το υγρό φυσικό αέριο, εξήγαγε λιπάσματα, πετροχημικά, γάλυβα και ραφιναρισμένα προϊόντα πετρελαίου. Ωστόσο, το 1988 με την πτώση των τιμών του πετρελαίου, η Qatar Steel Company και η Qatar Petroleum Company λειτουργούσαν με ζημιά. Σύντομα η χώρα θα ερχόταν αντιμέτωπη με οικονομικά ελλείμματα και για χρόνια θα είχε περιορισμένους προϋπολογισμούς. Γι αυτό τον λόγο, λίγα χρόνια αργότερα, ο Σεΐχης Χαμάντ, διάδοχος και κληρονόμος του θρόνου, θα έχει την υποστήριξη ενός μέρους των Καταριανών, για να πραγματοποιήσει πραξικόπημα εναντίον του πατέρα του, αν και όπως θα φανεί αργότερα, το πραξικόπημα αυτό θα προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία του Κατάρ, ενώ οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις που είχε υποσχεθεί δεν πραγματοποιήθηκαν.

---

¹⁶ Shaiked H., Dishon D. (Editors), *Middle East contemporary Survey, Volume VIII:1983-84*, Westview Press, Israel, 1986, σελ.417

¹⁷ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 80

¹⁸ Shaiked H., Dishon D. (Editors), *Middle East contemporary Survey, Volume VIII:1983-84*, οπ. π. σ.417

¹⁹ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, οπ. π. σ. 80

²⁰ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Οπ. π. σ.81

Πιο συγκεκριμένα, είχε υποσχεθεί ότι θα διαμόρφωνε το Σύνταγμα με μια βάση κατάλληλη για την εγκαθίδρυση μιας πραγματικής Δημοκρατίας. Υποτίθεται ότι μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, δημιούργησε ένα συμβουλευτικό Σώμα, το οποίο αποτελούταν από στενούς υποστηρικτές του και μέλη της βασιλικής οικογένειας. Ο Εμίρης Χαλίφα ενημέρωνε αυτό το Σώμα για τις πολιτικές που επιθυμούσε και αυτό τις εφάρμοζε. Ωστόσο, τη δεκαετία του 1990 ξέσπασε ο Δεύτερος Πόλεμος του Κόλπου ο οποίος ανατάραξε και αποσταθεροποίησε για ακόμα μια φορά την ευαίσθητη περιοχή της Μέσης Ανατολής και ειδικότερα αυτήν του Αραβοπερσικού Κόλπου. Η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ τον Αύγουστο του 1990 οδήγησε στην επέμβαση των δυτικών δυνάμεων και δίχασε περισσότερο από ποτέ τα κράτη του αραβικού κόσμου²¹.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι για πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία της Μέσης Ανατολής, αραβικές χώρες πολέμησαν μαζί με τις δυτικές δυνάμεις εναντίον άλλου αραβικού κράτους. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Σαουδικής Αραβίας η οποία παραχώρησε στις ΗΠΑ το δικαίωμα για να εγκαταστήσουν στρατιωτικές βάσεις στο έδαφος της στον πόλεμο κατά του Ιράκ²². Ο πόλεμος αυτός, ο οποίος μάλιστα διεξάγεται στα πλαίσια ενός μονοπολικού διεθνούς συστήματος, είχε ως αποτέλεσμα την ανατροπή περιφερειακών ισορροπιών, πράγμα που ευνοούσε και αλλαγές στα εσωτερικά των περιφερειακών δρώντων, εφ' όσον το περιφερειακό και διεθνές πλαίσιο είχαν αλλάξει. Έτσι, στο Κατάρ προκάλεσε αλλαγές στο εσωτερικό του με ένα νέο πραξικόπημα το 1995 που έφερε στην εξουσία τον Σεΐχη Χαμάντ, γιο του Χαλίφα.

2.2 Ο Εμίρης Χαμάντ και ο εκσυγχρονισμός του κράτους

Πράγματι, στις 27 Ιουνίου 1995 την εξουσία της χώρας την ανέλαβε ο Χαμάντ Μπιν Χαλίφα Αλ Θάνι, αφού μετά από πραξικόπημα που οργάνωσε, ανέτρεψε τον ίδιο του τον πατέρα²³. Ουσιαστικά, το πραξικόπημα του '95 ξεκίνησε μια εξαετία νωρίτερα, όταν ο Χαμάντ ενθάρρυνε τον ανασχηματισμό του Υπουργικού συμβουλίου και έβαλε υποστηρικτές του σε διάφορες θέσεις. Το 1992 ο Χαμάντ ενίσχυσε ακόμα περισσότερο τη θέση του με νέο ανασχηματισμό και αυτή τη φορά ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να αντιδράσουν οι υποστηρικτές του Σεΐχη Αμπνταλαζίζ, ο οποίος ήταν ο αντίπαλος του για την διαδοχή του θρόνου. Εκείνη την εποχή, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη ο Πόλεμος του Κόλπου ο οποίος είχε αποσταθεροποιήσει πλήρως την περιοχή. Μετά το τέλος του πολέμου, ο Χαμάντ ουσιαστικά κατείχε ήδη τον έλεγχο της χώρας. Επιπλέον, με το που ανέλαβε έστω

²¹ Halliday F., *Η Μέση Ανατολή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Ξιφαράς, 2010, σελ.204

²² Halliday F., *Η Μέση Ανατολή στις Διεθνείς Σχέσεις*, οπ. π. σελ.213

²³ Patrick Cockburn, *Emir of Qatar deposed by his son*, Independent, δημοσιεύθηκε 27/6/1995 <https://www.independent.co.uk/news/world/emir-of-qatar-deposed-by-his-son-1588698.html>, πρόσβαση 1/4/2018

και ανεπίσημα την εξουσία, φρόντισε να απομακρύνει τον ξάδερφο του Αμπνταλαζίζ από τη θέση του Υπουργού Οικονομικών και να τον εξορίσει από το Κατάρ. Αν και σύμφωνα με μια άλλη άποψη, ο Αμπνταλαζίζ έφυγε από τη χώρα με τη θέληση του αφού του παραχωρήθηκε ένα μεγάλο χρηματικό ποσό.

Οι ΗΠΑ, που χαρακτηρίζονται ως ο σημαντικότερος προστάτης του Κόλπου και ιδίως του Κατάρ, αναγνώρισαν τη σημασία να διατηρήσουν τη συμμαχία τους με το μικρό αυτό κράτος και σιωπηρά βέβαια, υποστήριξαν τον αναδυόμενο Χαμάντ. Επιπλέον, είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι ο Σεΐχης Χαμάντ είχε εμπειρία από τη στρατιωτική ακαδημία Sandhurst²⁴ και έτσι το έντονο ενδιαφέρον του γύρω από τα στρατιωτικά θέματα ισχυροποίησαν τη δύναμη και τη θέση του. Επομένως, ως Ανώτατος Στρατιωτικός Διοικητής αλλά και ως νεοσύστατος ήρωας πολέμου²⁵, μπορούσε να ασκεί περισσότερη επιρροή και έλεγχο στις στρατιωτικές δυνάμεις της χώρας του σε σχέση πάντα με τον πατέρα του.

Ο Εμίρης Χαλίφα τα τελευταία χρόνια της παραμονής του στην εξουσία είχε χάσει την αίγλη του και την ενεργητικότητα που τον διακατείχε στο παρελθόν. Παράλληλα, ζητούσε από τον γιο του την επιστροφή του Σεΐχη Αμπνταλαζίζ από την εξορία, γεγονός που δυσαρέστησε τον Χαμάντ. Επομένως, αυτά τα δυο αποτέλεσαν ισχυρά κίνητρα για να αναλάβει πιο ενεργή δράση και να οργανώσει το πραξικόπημα που ανέτρεψε τον πατέρα του. Αφού λοιπόν ο μέχρι τότε εμίρης Χαλίφα κατέφυγε στην Ελβετία, ο Σεΐχης Χαμάντ ξεκίνησε να οργανώνει την ανατροπή του²⁶. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο εκμεταλλεύτηκε τις γνωριμίες και την επιρροή που είχε μέσα στον στρατό και διέταξε στρατιωτικά τεθωρακισμένα να περικυκλώσουν το κυβερνητικό κτήριο Emiri Diwan. Μέσα σε λίγες μέρες κατάφερε να αποσπάσει τον όρκο πίστης (baya) των Αλ Θάνι και των αρχηγών άλλων εξεχουσών φυλών της χώρας.

Παρόλα αυτά, υπήρχαν και κάποιοι Σεΐχηδες που καθυστέρησαν να δώσουν τον όρκο τους προς σεβασμό στον Χαλίφα αλλά και επειδή ανησυχούσαν για το κατά πόσο πετυχημένο ήταν το πραξικόπημα. Μετά την ανατροπή του Χαλίφα, στις γειτονικές χώρες επικράτησε ένα κλίμα ανησυχίας, παρόλα αυτά, η Δύση και ειδικότερα οι ΗΠΑ, δεν άργησαν να αναγνωρίσουν τη νέα κυβέρνηση στο Κατάρ. Παράλληλα, υπήρχαν υποψίες ότι πίσω από την επιτυχία του πραξικοπήματος κρυβόντουσαν οι ΗΠΑ, αλλά μεγαλύτερο ρόλο έπαιξε η επιρροή του Χαμάντ στο εσωτερικό της χώρας. Αργότερα, οι περισσότεροι υποστηρικτές του

²⁴ <https://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/hamad-bin-khalifa.htm> πρόσβαση 20/3/2018

²⁵ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 85

²⁶ *Sheikh Khalifa Bin Hamad Al Thani deposed Emir of Qatar*, Telegraph, δημοσιεύθηκε 25/10/2016 <https://www.telegraph.co.uk/obituaries/2016/10/25/sheikh-khalifa-bin-hamad-al-thani-deposed-emir-of-qatar---obitua/> πρόσβαση 20/3/2018

Χαλίφα πέρασαν στο στρατόπεδο του Χαμάντ, και όσοι σείχηδες και μέλη της οικογένειας παρέμειναν στο πλευρό του αντιμετώπισαν καταδίκες.

Τον Φεβρουάριο 1996, ένα χρόνο μετά την κατάληψη της εξουσίας, πραγματοποιήθηκε ένα αποτυχημένο πραξικόπημα με σκοπό την ανατροπή του Εμίρη Χαμάντ²⁷. Οι δράστες προσπάθησαν να διαφύγουν από τη χώρα αλλά τελικά, συνελήφθησαν στα σύνορα με τη Σαουδική Αραβία και οδηγήθηκαν σε δίκη. Ωστόσο, ακόμα και σήμερα που πλέον έχει αναλάβει την εξουσία ο γιος του Χαμάντ, πολλοί εχθροί του καθεστώτος βρίσκονται εξόριστοι και η πιθανότητα της επιστροφής τους στη χώρα είναι μηδαμινό. Ακόμη, για το πραξικόπημα του '96 υπάρχει η υποψία ότι υποκινήθηκε από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ), το Μπαχρέιν, αλλά και από τη γειτονική Σαουδική Αραβία²⁸, η οποία πάντα ήθελε να ασκεί επιρροή στο Κατάρ και ποτέ δεν αποδέχτηκε το γεγονός ότι είναι ένα ανεξάρτητο κράτος. Εν τούτοις, αυτό οδήγησε σε μεγαλύτερη συσπείρωση του πληθυσμού γύρω από το πρόσωπο του Εμίρη Χαμάντ..

Παράλληλα, εκείνη τη χρόνια γίνεται αλλαγή στο Σύνταγμα της χώρας σχετικά με το θέμα της διαδοχής στο θρόνο και ορίζει ως πρίγκιπα τον τρίτο του γιο, τον Τζασίμ, τον οποίο απέκτησε με την αγαπημένη του σύζυγο Σείχα Μοζάχ Μπιντ Νασέρ Αλ-Μισνέντ. Επιπλέον, ο μικρότερος του αδερφός, ο Αμπντάλλαχ, διορίστηκε πρωθυπουργός της χώρας. Ωστόσο, αργότερα, όπως θα φανεί και στα επόμενα κεφάλαια, οι δυο γιοι δεν θα παραμείνουν σ' αυτές τις θέσεις. Πιο συγκεκριμένα, ο Αμπντάλλαχ θα παραιτηθεί και ο Χαμάντ θα ορίσει τελικά πρωθυπουργό της χώρας, τον ήδη Υπουργό Εξωτερικών, τον Σείχη Χαμάντ ιμπν Τζαμπρ αλ Θάνι.

Όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη, από το 1995 και μετά που ανέλαβε την εξουσία της χώρας ο Εμίρης Χαμάντ, παρατηρείται μεγαλύτερος ρυθμός ανάπτυξης σε σχέση με τις δεκαετίες που ακολούθησαν από το 1949 και μετά που έγινε η πρώτη εξαγωγή πετρελαίου. Ακόμη και το 1990 με την κρίση στον Κόλπο, που είχε ως αποτέλεσμα την πτώση τιμών του πετρελαίου, ο Σείχης Χαμάντ και η κυβέρνηση του βρήκαν καινοτόμες λύσεις για να αυξήσουν την επιρροή τους στην παγκόσμια σκηνή²⁹, αν και τότε η οικονομία της χώρας φαινόταν ιδιαίτερα ευάλωτη με τις αλλαγές που γινόντουσαν στην ηγεσία της. Στα προβλήματα που προκλήθηκαν από την πτώση των τιμών του πετρελαίου θα πρέπει να

---

²⁸ *New details revealed on 1996 coup attempt against Qatar*, Al Jazeera, δημοσιεύθηκε 4/3/2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/03/al-jazeera-reveals-details-1996-coup-attempt-qatar-180304200532130.html>, πρόσβαση 20/3/2018

²⁹ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 83

προσθεθεί το γεγονός ότι ανατράπηκε ο Εμίρης Χαλίφα, ο οποίος αποχώρησε το 1995 παίρνοντας μαζί του με ένα μεγάλο μέρος των ταμειακών αποθεμάτων της χώρας (2.5 – 7.5 εκατομμύρια δολάρια), πράγμα που προκάλεσε σοβαρή μείωση των κρατικών δαπανών στα μέσα της δεκαετία του 1990³⁰.

Αμέσως μετά την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας, ο Εμίρης Χαμάντ χρηματοδότησε και δημιούργησε το ανεξάρτητο, δορυφορικό, τηλεοπτικό κανάλι Al Jazeera. Η επιτυχία αυτού του τηλεοπτικού καναλιού ήταν άμεση και οι εκπομπές του σε σύντομο χρονικό διάστημα κατάφεραν και ξεπέρασαν τους 35 εκατομμύρια αραβόφωνους τηλεθεατές. Όσον αφορά, την διακυβέρνηση του Χαμάντ, όταν ανέλαβε την εξουσία, ξεκίνησε μια διαδικασία αργού εκδημοκρατισμού της χώρας και πραγματοποίησε εκλογικές μεταρρυθμίσεις με τη δημιουργία του Δημοτικού Συμβουλίου της Ντόχα το 1999³¹. Είναι αξιοπρόσεκτο να τονιστεί ότι μια από τις συζύγους του εμίρη, η Μόζα Μπιντ Νασσέρ Αλ Μισεντ, ανέλαβε πρωτοβουλίες για την πολιτιστική και εκπαιδευτική ανάπτυξη της χώρας³².

Αυτό το γεγονός, μια γυναίκα και πόσο μάλλον η σύζυγος του ηγέτη να συμμετέχει στα κοινά και να έχει λόγο, είναι παρά πολύ σημαντικό για μια αραβική χώρα, και πόσο μάλλον για μια χώρα που ασπάζεται τον ουαχαμισμό, ένα συντηρητικό ρεύμα του Ισλάμ. Βέβαια αυτό αποτέλεσε και ένα από τα στοιχεία που ιδιαίτερα διαφοροποίησε το Κατάρ από τη Σαουδική Αραβία, όπου η γυναίκα έχει εξαιρετικά περιορισμένα δικαιώματα. Παρόλα αυτά, ένα από τα σημαντικότερα έργα που πραγματοποιήθηκε χάρη στη σύζυγο του Εμίρη, ήταν η δημιουργία του Education City στα περίχωρα της Ντόχα, το οποίο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα είδος πανεπιστημιούπολης, αφού στις εκτάσεις του στεγάζονται έξι αμερικάνικα πανεπιστήμια, ένα γαλλικό και ένα βρετανικό³³. Παράλληλα, υπάρχουν σχολεία και διάφορες αθλητικές υποδομές. Αυτό το έργο της κυβέρνησης αποτέλεσε ένα από τα πιο πρωτοποριακά και καινοτόμα των τελευταίων χρόνων.

Ακόμη, μια από τις πιο σπουδαίες κινήσεις που έκανε η κυβέρνηση ήταν η επένδυση στο υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG –Liquefied Natural Gas), χάρη στο οποίο κατάφερε να γίνει ο μεγαλύτερος εξαγωγέας του φτάνοντας τους 31 εκατομμύρια τόνους τον χρόνο³⁴. Ταυτοχρόνως, το Κατάρ αποτελεί την 4^η μεγαλύτερη χώρα εξαγωγής όλως των μορφών του φυσικού αερίου και κατέχει το 31% της παγκόσμιας αγοράς της υδροποιημένης μορφής του³⁵.

---

³⁰Fromherz Allen J., *Qatar a Modern History*, Οπ. π. σ. 81

³¹ Teitelbaum J., *Political Liberization in the Persian Gulf*, Hurst & Company, 2009, London, σελ.187

³² Teitelbaum J., *Political Liberization in the Persian Gulf*, οπ. π. σ. 197

³³ https://en.wikipedia.org/wiki/Education_City πρόσβαση 3/3/2018

³⁴ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 83

³⁵ Μυτιληναίος Ε., *Τα τέσσερα σενάρια της κρίσης στο Κατάρ*, Το Βήμα, δημοσίευση 23/07/2017, σελ. 19

Με βάση τις εκτιμήσεις, το 2014 υπολογίζεται ότι κέρδισε καθαρά 38 δισεκατομμύρια δολάρια από τις εξαγωγές του πετρελαίου. Έχει αποδειχθεί ότι το Κατάρ κατέχει την 3^η θέση σε αποθέματα φυσικού αερίου μετά τη Ρωσία και το Ιράν³⁶. Όσον αφορά τις εξαγωγές του πετρελαίου, είναι πολύ πιο χαμηλές σε σχέση με αυτές του φυσικού αερίου και πιο συγκεκριμένα, κατέχει μια από τις τελευταίες θέσεις του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου. Επομένως, η ανάπτυξη της οικονομίας του Κατάρ βασίστηκε κυρίως στις εξαγωγές του φυσικού αερίου. Έως το 2020 υπολογίζεται ότι τα αποθέματα του αργού πετρελαίου του Κατάρ θα έχουν εξαντληθεί. Αντιθέτως, τα αποθέματα του φυσικού αερίου στην περιοχή North Field, τα οποία μοιράζεται με το γειτονικό Ιράν, μπορούν να καλύψουν την παραγωγή για τα επόμενα 200 χρόνια.

Η επίδραση του Χαμάντ στην πολιτική ξεκίνησε πολύ πριν αναλάβει τα ηνία της διακυβέρνησης της χώρας, εφ' όσον όπως αναφέρθηκε, ήδη από το 1977 είχε οριστεί διάδοχος του θρόνου και από την δεκαετία του '80 ήταν επικεφαλής του Συμβουλίου Ανωτάτου Σχεδιασμού και επομένως, από τότε συνέβαλε στα θεμέλια για την ταχεία μελλοντική ανάπτυξη της χώρας. Παρόλο που ο Εμίρης Χαμάντ προσπάθησε να διατηρήσει γενικότερα ένα χαμηλό προφίλ, είναι αξιοσημείωτο ότι την εποχή της διακυβέρνησης του παραχώρησε κοινωνικές και πολιτικές ελευθερίες στις γυναίκες, γεγονός που έκανε το Κατάρ να διαφοροποιηθεί από τις άλλες μοναρχίες του Κόλπου. Βέβαια, δεν μπόρεσε να αποφύγει την αντίδραση των άλλων χωρών και πόσο μάλλον της ηγεμονικής δύναμης της περιοχής, της ουαχαμίτικης Σαουδικής Αραβίας³⁷. Παράλληλα, πραγματοποίησε εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και εκσυγχρόνισε τις κοινωνικές δομές σε όλα της τα επίπεδα, έως επικεντρώθηκε στην ενδυνάμωση της οικονομίας της χώρας εκμεταλλευόμενος τον φυσικό της πλούτο. Εκτός από αυτά όμως, κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του κατάφερε και έλυσε συνοριακά ζητήματα με τις γειτονικές μοναρχίες όπως για παράδειγμα, το Μπαχρέιν.

2.3 Οι σχέσεις του Κατάρ με το Μπαχρέιν

Το βασίλειο του Μπαχρέιν βρίσκεται ανάμεσα στη Βορειοανατολική ακτή της Σαουδικής Αραβίας και στην χερσόνησο του Κατάρ. Στην αραβική γλώσσα η ονομασία της χώρας σημαίνει «οι δυο θάλασσες». Η εξουσία της χώρας από το 1782 βρίσκεται στην οικογένεια Αλ Χαλίφα³⁸. Στο παρελθόν και πιο συγκεκριμένα την περίοδο 1882 – 1892 αποτέλεσε βρετανική αποικία, όπως και οι περισσότερα κράτη της περιοχής. Από τον 19^ο αιώνα φημιζόταν για την αλιεία μαργαριταριών, όπως και το γειτονικό Κατάρ. Στα τέλη

³⁶ <http://www.qatargas.com/english/aboutus/north-field> πρόσβαση 3/3/2018

³⁷ Teitelbaum J., *Political Liberalization in the Persian Gulf*, Hurst & Company, London, 2009, σελ. 191

³⁸ Σακκάς Γ., *Οι Άραβες στη νεότερη και σύγχρονη εποχή*, Πατάκης, σελ. 117

περίπου του 20^{ου} αιώνα ο βασιλιάς του Μπαχρέιν, ο Χαμάντ μπιν Ισά Αλ Χαλίφα, άρχισε να πραγματοποιεί επενδύσεις στον τραπεζικό τομέα και στον τουρισμό.

Όσον αφορά τις σχέσεις με το Κατάρ, οι δυο αυτές χώρες του αραβο-περσικού κόλπου έχουν ιστορικούς, πολιτικούς και γεωγραφικούς δεσμούς. Αρχικά, να τονιστεί ότι οι σημαίες των δυο χωρών (Κατάρ- Μπαχρέιν) έχουν πανομοιότυπο σχέδιο με μια χρωματική διαφορά, και αυτό διότι έχουν ένα κοινό παρελθόν. Παρόλα αυτά, για πολλά χρόνια οι δυο μοναρχίες του Κόλπου δεν διατηρούσαν διπλωματικές σχέσεις, λόγω των μακροχρόνιων διαφορών που υπήρχαν μεταξύ τους για συνοριακά ζητήματα. Έτσι, το 1990 το Μπαχρέιν είχε ξεκινήσει διαδικασίες διεκδίκησης της πόλης Ζουμπάρα , η οποία βρίσκεται στη δυτική πλευρά της Χερσονήσου του Κατάρ, με την πρόφαση ότι στο παρελθόν αποτελούσε κομμάτι του Μπαχρέιν³⁹. Παράλληλα, μέσα στις εθνικές του διεκδικήσεις ήταν και τα νησιά Hawar, τα οποία απέχουν μόλις 1 ναυτικό μίλι δυτικά του Κατάρ. Το 1986 οι δυο χώρες αντάλλαξαν πυρ για αυτές της νήσους διότι κάτω από τα εδάφη τους υπάρχει τεράστιος φυσικός πλούτος⁴⁰. Ωστόσο, τη δεκαετία του 1990 κατόπιν προσφυγής του Κατάρ η υπόθεση έφτασε στο Δικαστήριο της Χάγης. Τελικά, το 2001 το Διεθνές Δικαστήριο αποφάσισε ότι το Μπαχρέιν μπορεί να διεκδικήσει τα νησιά Hawar με την προϋπόθεση ότι θα παραιτηθεί από τις υπόλοιπες διεκδικήσεις στη χερσόνησο του Κατάρ. Όμως, τον Δεκέμβρη του 1999 επιτεύχθηκε συμφωνία για πλήρη εξομάλυνση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Κατάρ και Μπαχρέιν. Μέσα στη δεκαετία του 2000 οι σχέσεις των δυο χωρών βελτιώθηκαν αρκετά. Στη συνέχεια, μετά από επίσκεψη του βασιλιά του Μπαχρέιν στη Ντόχα αποφασίστηκε η ανταλλαγή πρεσβευτών.

Το 2006 οι δύο μοναρχίες αφήνοντας το παρελθόν πίσω συμφώνησαν στη δημιουργία μιας γέφυρας, απόστασης 28 μιλίων, που θα ενώνει τα δυο κράτη του Κόλπου. Οι δυο τότε πρίγκιπες των χωρών, ο Ταμίμ Μπιν Χαμάντ Αλ Θάνι του Κατάρ και ο Σαλμάν μπιν Χαμάντ Αλ Χαλίφα του Μπαχρέιν, υπέγραψαν μια συμφωνία για τη δημιουργία μια εταιρείας που θα αναλάμβανε την υλοποίηση αυτού του έργου⁴¹. Το ποσό υλοποίησης αυτού του σχεδίου ανερχόταν στα 2 δισεκατομμύρια δολάρια και η ολοκλήρωση του υπολογιζόταν ότι θα γινόταν μέσα σε μια πενταετία. Τελικά, λόγω οικονομικών και διπλωματικών προβλημάτων το έργο δεν πραγματοποιήθηκε. Παρ' όλα αυτά, η συμφωνία για το έργο δείχνει τις σημαντικές αλλαγές που είχαν συντελεστεί: στα τέλη της δεκαετίας του '70 το

---

³⁹ *Bahrain reopens border dispute with Qatar*, Al Jazeera, δημοσιεύθηκε 5/11/2017, <https://www.aljazeera.com/news/2017/11/bahrain-opens-border-dispute-qatar-171105062102281.html> προσπελάστηκε 8/3/2018

⁴⁰ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 95

⁴¹ *Bahrain and Qatar sign a bridge deal*, Al Jazeera, δημοσιεύθηκε 11/6/2006 <https://www.aljazeera.com/archive/2006/06/20084914445522815.html> πρόσβαση 8/3/2018

Μπαχρέιν δεν θα μπορούσε ούτε καν να διανοηθεί ότι θα ερχόταν σε συμφωνία με το Κατάρ για την δημιουργία μιας γέφυρας που θα ένωνε τις δυο μοναρχίες του Κόλπου. Ωστόσο, μετά τον καθορισμό των νέων συνόρων και με τις κοινές αμυντικές ανάγκες που δημιουργήθηκαν απέναντι στο θεοκρατικό πλέον Ιράν, μετριαστήκαν τα εμπόδια για μια περιφερειακή συνεργασία. Γι αυτό, άλλωστε, λίγα χρόνια μετά συγκροτήθηκε και το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου.

Αν και οι σχέσεις Κατάρ-Μπαχρέιν βελτιώθηκαν σημαντικά αυτό δεν σήμαινε ότι δεν υπήρχαν μεταξύ τους αλλά και με τις υπόλοιπες μοναρχίες του Κόλπου σημεία τριβής. Βασικό ζήτημα ήταν οι σχέσεις με τα δυο μείζονα κράτη της περιοχής, δηλαδή το Ιράν και τη Σαουδική Αραβία. Έτσι, ο βασιλιάς του Μπαχρέιν ενοχλήθηκε από την πολιτική του Κατάρ όταν ο Υπουργός Αμύνης του Κατάρ, Χαμάντ μπιν Αλί Αλ Ατίγια, επισκέφθηκε το Ιράν, με σκοπό να προσκαλέσει τις ιρανικές δυνάμεις για διεξαγωγή κοινών στρατιωτικών ασκήσεων στον αραβο-περσικό Κόλπο. Αυτή η απόφαση θορύβησε και ενόχλησε τις υπόλοιπες μοναρχίες του Κόλπου⁴².

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Κατάρ με τις υπόλοιπες μοναρχίες του Κόλπου είχαν ως κοινό αντίπαλο την Σαουδική Αραβία, η οποία είχε ως σκοπό να ηγεμονεύει και να ελέγχει την περιοχή της Αραβικής Χερσονήσου αλλά και του Κόλπου. Μια από τις σημαντικότερες ενέργειες που έγιναν το 1999 ως προς τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των υπόλοιπων μοναρχιών του Κόλπου, ήταν ο Ενεργειακός Αγωγός Dolphin, ο οποίος θα ένωνε κράτη του Κόλπου (Κατάρ, ΗΑΕ και Ομάν) αφήνοντας εκτός την Σαουδική Αραβία, με το Κατάρ να αποτελεί το κέντρο διαμετακόμισης του φυσικού αερίου στην εγχώρια αγορά του Κόλπου⁴³.

Τη δεκαετία του 2000 υπάρχουν ραγδαίες αλλαγές στο διεθνές σύστημα μετά την επίθεση που δέχθηκαν οι ΗΠΑ και αμέσως κήρυξαν τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Στους πολέμους που ακολούθησαν οι ΗΠΑ εκμεταλλεύτηκαν τις στρατιωτικές βάσεις που διέθεταν στις μοναρχίες του Κόλπου για να διεξάγουν τις επιχειρήσεις τους στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν.

2.4 Η 11η Σεπτεμβρίου και ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας

---

⁴² Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017 σελ.96

⁴³ Ibrahim Al Abed, Petter Hellyer (editors) *United Arab Emirates, A new perspective*, Trident Press, London, 2001, σελ.244

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 το Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου δέχεται επίθεση από δυο αεροσκάφη που έπεσαν πάνω στους Δίδυμους Πύργους. Η μοναδική υπερδύναμη στον κόσμο δέχθηκε επίθεση για πρώτη φορά μέσα στο ίδιο της το έδαφος, γεγονός που έπληξε προπάντων την ασφάλεια της, αλλά και το γόητρο και το κύρος της. Αμέσως μετά την επίθεση, ο Πρόεδρος Μπους ο νεότερος κήρυξε τον πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας⁴⁴. Χαρακτηριστικό είναι ότι χρησιμοποιήθηκε ο όρος «σταυροφορία». Παράλληλα, ζήτησε την στήριξη των πάντων και τόνισε πως οποιοσδήποτε ήταν ουδέτερος ή δεν συντασσόταν με την αμερικανική πολιτική θεωρούταν ότι υπέθαλπε την τρομοκρατία και χαρακτηριζόταν εχθρός των ΗΠΑ. Επιπλέον, εκείνη την περίοδο δημιουργήθηκε και ο λεγόμενος «άξονας του Κακού», στον οποίο συμπεριλαμβάνονταν οι εχθροί των ΗΠΑ όπως για παράδειγμα, η Βόρεια Κορέα, η Συρία και το Ιράν.

Οι ΗΠΑ, με την συγκατάθεση της διεθνούς κοινότητας, εξαπολύουν επίθεση κατά του Αφγανιστάν, όπου την εξουσία την κατείχαν οι Ταλιμπάν, το καθεστώς των οποίων ήταν αποτέλεσμα της αμερικανικής πολιτικής των προηγούμενων δεκαετιών⁴⁵. Ο λόγος της επίθεσης ήταν ότι η αμερικανική πλευρά υποστήριζε πως οι Ταλιμπάν υπέθαλπαν τον υπεύθυνο της τρομοκρατικής επίθεσης της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, τον Σαουδάραβα και αρχηγό της Αλ Κάιντα, Οσάμα Μπιν Λάντεν⁴⁶. Ωστόσο, οι Ταλιμπάν δεν ικανοποίησαν τα αμερικανικά αιτήματα και αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοι τους να προχωρήσουν σε κατάληψη του Αφγανιστάν.

Στη συνέχεια, το 2003 οι ΗΠΑ πραγματοποιούν επίθεση στο Ιράκ, αυτή τη φορά χωρίς την συγκατάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η επίθεση αυτή έγινε διότι η αμερικανική πλευρά υποστήριζε πως το Ιράκ διέθετε όπλα μαζικής καταστροφής, με τα οποία μπορούσε να πλήξει το Ισραήλ και την Δύση, επομένως, χρησιμοποίησαν το επιχειρήμα ότι απειλείται η ασφάλεια και η Ειρήνη⁴⁷. Ωστόσο, αυτός ο ισχυρισμός των ΗΠΑ δεν αποδείχτηκε ποτέ και τελικά η αμερικανική πλευρά λίγο μετά την λήξη του πολέμου παραδέχθηκε ότι το Ιράκ δεν διέθετε όπλα μαζικής καταστροφής. Τον Μάρτιο του 2003 τα αμερικανικά στρατεύματα επιτέθηκαν στη χώρα. Την 1^η Μαΐου 2003 ο πρόεδρος Μπους κήρυξε το τέλος του πολέμου, ο οποίος όμως στην πραγματικότητα δεν τελείωσε αφού τα αμερικανικά στρατεύματα παρέμειναν εκεί έως και το 2011 που αποχώρησαν τα τελευταία.

---

⁴⁴ Mehran Kamrava, *The modern middle east*, University of California Press, Los Angeles, 2005, σελ.198

⁴⁵ Καλαμβοκίδης Κ., «Ο σοβιετικός πόλεμος στο Αφγανιστάν και η γέννηση του σύγχρονου τζιχάντ», TVXS, δημοσιεύθηκε 9/10/2014 <http://tvxs.gr/news/aporseis/o-sobietikos-polemos-sto-afganistan-kai-i-gennisi-toy-syghronoy-diethnoys-tzixant> πρόσβαση 2/4/2018

⁴⁶ Κεφαλά Β., *Ζητήματα της Διεθνούς Πολιτικής στη Μέση Ανατολή*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Ρόδος 2011, σελ.5

⁴⁷Κεφαλά Β., *Ζητήματα της Διεθνούς Πολιτικής στη Μέση Ανατολή*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Ρόδος 2011, σελ. 5

Στόχος της αμερικανικής πολιτικής από τον πόλεμο αυτόν ήταν να ξεκινήσει η αναδιαμόρφωση της περιοχής της Μέσης Ανατολής, προς όφελος τους πάντα, μέσα στα πλαίσια της δημιουργίας της Νέας Παγκόσμιας Τάξης, που θα δημιουργούσαν οι ΗΠΑ. Παράλληλα, πίστευαν πως η καθεστωτική αλλαγή και η δημοκρατία στο Ιράκ θα έλυσε τα προβλήματα της περιοχής και θα επέφεραν θανάσιμο πλήγμα στην ισλαμική τρομοκρατία που έβρισκε πρόσφορο έδαφος στον αντιδημοκρατικό χαρακτήρα των καθεστώτων της περιοχής⁴⁸. Χαρακτηριστικό της πολιτικής που άσκησαν οι ΗΠΑ ήταν η ανατροπή του βασικού δόγματος που ακολουθούσαν τις προηγούμενες δεκαετίες για την ασφάλεια και την ειρήνη, με την ανατροπή καθεστώτων και αλλαγή της ισορροπία ισχύος στα πλαίσια του εκδημοκρατισμού της Μέσης Ανατολής. Επομένως, στην περίπτωση του Ιράκ έγινε χρήση σκληρής ισχύος αφού η χώρα καταστράφηκε ολοσχερώς στον στρατιωτικό, οικονομικό και διοικητικό τομέα της και παράλληλα ασκήθηκαν πολιτικές πιέσεις για τον εκδυτικισμό της περιοχής. Αποτέλεσμα της αμερικανικής πολιτικής στο Ιράκ ήταν α) η ενίσχυση του αντιαμερικανισμού, αφού αγνόησε την Διεθνή Κοινότητα, β) η ενίσχυση του κοινοτισμού, γ) η ενίσχυση των Ισλαμιστών και δ) η διαμόρφωση ευνοϊκών συνθηκών για την Μόσχα ώστε να διεισδύσει ξανά στην περιοχή της Μέσης Ανατολής μέσω της σύσφιξης των σχέσεων με το Ιράν και την Συρία.

Εν τέλει, οι ΗΠΑ είχαν περισσότερες απώλειες παρά κέρδη από την πολιτική που οι ίδιες άσκησαν. Η εξωτερική πολιτική που ακολούθησε ο Τζωρτζ Μπους ο νεότερος αποδείχθηκε καταστροφική για τις ΗΠΑ. Προσπαθώντας να αλλάξει τις περιφερειακές ισορροπίες στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και να τις αναδιαμορφώσει προς όφελος της Ουάσινγκτον, με την εκδυτικοποίηση των χωρών αυτών κατάφερε τελικά να φέρει σε δύσκολη θέση συμμάχους, όπως ήταν η Σαουδική Αραβία. Τέλος, η αλαζονεία και η σιγουριά ότι αποτελεί την μοναδική υπερδύναμη στην υφήλιο οδήγησε στην απαξιωτική στάση που κράτησε προς τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, μη λαμβάνοντας τον υπ'όψιν, και ενίσχυσε τον αντιαμερικανισμό.

Όσον αφορά τη στάση του Κατάρ και γενικότερα των μοναρχιών του Κόλπου δεν έμειναν αμέτοχες στους σταυροφορικούς πολέμους των ΗΠΑ στην περιοχή της Μέσης Ανατολής μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Το σημαντικότερο απ' όλα ήταν ότι στα εδάφη του Κατάρ βρίσκεται η μεγαλύτερη αμερικανική στρατιωτική βάση (Al Udeid) στην Μέση Ανατολή⁴⁹. Αυτό συμβαίνει όχι μόνο λόγω της θέσης του Κατάρ στον Αραβοπερσικό Κόλπο αλλά και επειδή το Εμιράτο από τη ανεξαρτησία του και μετά φρόντισε να έχει ως

---

⁴⁸ Ντάλης Σ., *Από τον Μπους στον Ομπάμα*, Παπαζήσης, σελ. 122

⁴⁹ Mehran Kamrava, *Qatar small state, big politics*, Cornell University Press, 2015, United States of America, σελ. 89

προστάτη απέναντι σε άλλες περιφερειακές δυνάμεις τις ΗΠΑ. Επομένως, αυτή η στρατιωτική βάση διαδραμάτισε πολύ σημαντικό ρόλο στον πόλεμο του Αφγανιστάν το 2001 και στην αμερικανική εισβολή στο Ιράκ το 2003. Παράλληλα, το τηλεοπτικό δορυφορικό κανάλι Al Jazeera, με έδρα την Ντόχα, έπαιξε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην κάλυψη των γεγονότων και όχι μόνο. Χαρακτηριστικό είναι η άμεση κάλυψη που είχε στον πόλεμο στο Ιράκ, αφού διέθετε γραφείο στη Βαγδάτη από το 1997⁵⁰, και επιπλέον, οι περισσότερες ανακοινώσεις του υπαίτιου της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, Οσάμα Μπιν Λάντεν, μεταδόθηκαν σε όλη την υφήλιο μέσα από τις ενημερωτικές εκπομπές του Al Jazeera, γεγονός που χρησιμοποιήθηκε ως αφορμή για να κατηγορηθεί το Κατάρ ότι υπέθαλπε την τρομοκρατία⁵¹.

3. Το Κατάρ μετά τον πετρελαϊκό Πακτωλό: 2004 – 2010

Την δεκαετία του 2000 έχουμε αλλαγές στο Διεθνές Σύστημα, από μονοπολικό με μοναδική υπερδύναμη τις ΗΠΑ, αρχίζει να διαμορφώνεται σε πολυπολικό εφ' όσον εμφανίζονται άλλες δυνάμεις όπως για παράδειγμα, η Ρωσία. Στη Μέση Ανατολή η κατάσταση είναι για ακόμα μια φορά αποσταθεροποιημένη λόγω του πολέμου στο Αφγανιστάν το 2001, ο οποίος θα τραβήξει σε μάκρος, και της αμερικανικής εισβολής στο Ιράκ το 2003. Ο παγκόσμιος εχθρός της Δύσης και των συμμάχων τους είναι ένας και είναι η Ισλαμική τρομοκρατία. Από την αμερικανική πλευρά ασκούνται πιέσεις για τον εκδημοκρατισμό των χωρών του Αραβο-περσικού κόλπου, πράγμα που δυσχεραίνει τις σχέσεις με την ουαχαμπίτικη Σαουδική Αραβία.

Όσον αφορά την περιοχή του Αραβοπερσικού Κόλπου, οι μοναρχίες του Κόλπου ξεχωρίζουν για την οικονομική τους ανάπτυξη και για τις επενδύσεις που πραγματοποιούν οι εμίρηδες στο εξωτερικό (ΗΠΑ, Ευρώπη και Ασία), αλλά και στο εσωτερικό, λόγω της μεγάλης εισροής πλούτου που υπάρχει από την άνοδο των πετρελαϊκών τιμών. Χαρακτηριστικό είναι τα μεταναστευτικά ρεύματα από δυτικές χώρες προς τις μοναρχίες του Κόλπου για εύρεση εργασίας. Το Κατάρ επικεντρώνεται κυρίως στον επενδυτικό τομέα για να μπορέσει να διασφαλίσει το μετά-πετρελαϊκό του μέλλον, αφού γνωρίζει πολύ καλά πως δεν έχει τα αποθέματα που έχει για παράδειγμα ο γίγαντας της χερσονήσου, η Σαουδική Αραβία. Μέσα από τις επενδύσεις και τις δωρεές που πραγματοποιεί στη Δύση αυτή τη χρονική περίοδο, εξαγοράζει την επιρροή των Δυτικών χωρών. Μια από τις μεγαλύτερες

---

⁵⁰ Άρθρο «*Al Tzazira* ένα μήνυμα από τον Κόλπο», Καθημερινή, δημοσιεύθηκε 22/9/2002 <http://www.kathimerini.gr/130145/article/epikairothta/kosmos/al-tzazira-ena-mhnyma-apo-ton-kolpo> πρόσβαση 15/3/2018

⁵¹ Hugh Miles, *Think again: Al Jazeera*, Foreign Policy, δημοσιεύθηκε 19/10/2009, <http://foreignpolicy.com/2009/10/19/think-again-al-jazeera/>, πρόσβαση 15/3/2018

δωρεές που έκανε ήταν στη δεξαμενή σκέψης Brookings Foundation, στο Ίδρυμα Κλίντον (ύψους Ιεκατομμυρίου δολαρίων) ενώ εξαγόρασε και τα Harrods⁵².

Από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου καλείται να αντιμετωπίσει νέα προβλήματα στην περιοχή όπως είναι η Ισλαμική τρομοκρατία, η παρόξυνση της διαμάχης Σουνιτών-Σιιτών και ένα Ιράν με πυρηνικές και ηγεμονικές φιλοδοξίες⁵³. Επομένως, από το 2003 και μετά η Σαουδική Αραβία δεν αποτελεί την ηγεμονική δύναμη της περιοχής αλλά έχει ως αντίπαλο παίκτη το ενδυναμωμένο πλέον σιιτικό Ιράν.

3.1 Το τρίγωνο Κατάρ – ΗΠΑ - Ιράν

Το Κατάρ υπήρξε στο παρελθόν μήλον της Έριδος για Άραβες και Πέρσες διότι, ιστορικά η χερσόνησος του Κατάρ αποτέλεσε λόγο αντιπαράθεσης για τον έλεγχο της μεταξύ των Περσών (σημερινών Ιρανών) και των Αράβων. Η περιοχή από γεωστρατηγική άποψη είναι πολύ σημαντική και όποιος την κατείχε θα μπορούσε να ελέγχει όλο τον Αραβοπερσικό Κόλπο. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο παρελθόν, πολύ πριν την άνοδο του Ισλάμ, οι περιοχές της Αραβικής Χερσονήσου που βρέχονταν από τον Κόλπο (Μπαχρέιν, Κατάρ, ΗΑΕ, Κουβέιτ) διεκδικούνταν από τους τότε Πέρσες. Ωστόσο, οι διαφορές στην εθνική ταυτότητα, στην πολιτική, στη γλώσσα και στον πολιτισμό μεταξύ των δυο πλευρών του Κόλπου είναι πολύ πιο σημαντικές και έντονες από τις θρησκευτικές διαφορές που τις διακρίνει. Ακόμη, η ένταση που υπάρχει μεταξύ των Αράβων και των Ιρανών φαίνεται και από το θέμα της ονομασίας του Κόλπου.⁵⁴

Όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των δυο πλευρών του Κόλπου, το Κατάρ αποτελεί την μοναδική μοναρχία της Αραβικής Χερσονήσου που διατηρεί σχέσεις με την άλλη περιφερειακή δύναμη της περιοχής, το Ιράν και ταυτοχρόνως διατηρεί συμμαχία με την Σαουδική Αραβία που είναι η αντίπαλος δύναμη του Ιράν. Αυτό είναι αξιοπρόσεκτο διότι, οι δυο χώρες ακολουθούν ακριβώς αντίθετα ρεύματα του Ισλάμ, το Ιράν είναι σιιτικό και το Κατάρ σουνιτικό και μάλιστα ουαχαμπίτικο. Παράλληλα, το Κατάρ βρίσκεται ανάμεσα σε δυο αντίπαλες περιφερειακές δυνάμεις. Με τη χρήση έξυπνης ισχύος για την αποφυγή αντιπαράθεσης αλλά και της οικονομικής απομόνωσης, το Κατάρ διατηρώντας τα κυριαρχικά του δικαιώματα φρόντισε να έχει καλές σχέσεις με το Ιράν για να εμποδίσει και τις

---

⁵² https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_relations_of_Qatar πρόσβαση 15/3/2018

⁵³ Joseph Kostiner, *The GCC State perceptions of collective security in the early of 21st century*, στο *International Relations of the Gulf-summary report*, Center of International and Regional Studies Georgetown University school of foreign service in Qatar, 2009, σελ. 18

⁵⁴ Λόγω της μακρόχρονης διαμάχης μεταξύ Αράβων και Περσών για τον Κόλπο, υιοθετείται ο όρος αραβο – περσικός Κόλπος.

προσπάθειες του άλλου μεγάλου του γείτονα, της Σαουδικής Αραβίας, να κυριαρχήσει στην περιοχή του Αραβοπερσικού Κόλπου. Ο λόγος για τον οποίο το Κατάρ φροντίζει να διατηρεί γέφυρες με το θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν δεν αφορούν μόνο την προσπάθεια του Εμιράτου να εξισορροπήσει τις ηγεμονικές φιλοδοξίες του Ριάντ αλλά αφορά και την ίδια την οικονομική ανάπτυξη του Κατάρ.

Οι δυο χώρες μοιράζονται μεταξύ τους ένα από τα μεγαλύτερα αποθέματα φυσικού αερίου στον Αραβοπερσικό κόλπο, την περιοχή North Field (South Pars για το Ιράν). Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι τα οικονομικά συμφέροντα μεταξύ Κατάρ και Ιράν είναι τεράστιας σημασίας και το Κατάρ δεν υπάρχει περίπτωση να διακινδυνεύσει τις σχέσεις του με την γειτονική δύναμη. Το 2005 το μερίδιο του Κατάρ στον τομέα του φυσικού αερίου αντιπροσώπευε το 14% των αποδεδειγμένων παγκόσμιων αποθεμάτων και το μερίδιο του Ιράν ήταν 5%⁵⁵. Επιπλέον, στις 3 Οκτωβρίου 2009 το πρακτορείο Reuters ανέφερε ότι Ιρανικές πηγές ισχυρίστηκαν ότι η Εθνική Τράπεζα του Κατάρ σχεδίαζε να χρηματοδοτήσει την πετρελαϊκή ανάπτυξη του Ιράν με δάνειο 400 εκατομμυρίων δολαρίων⁵⁶. Την επόμενη μέρα, η ίδια η τράπεζα αρνήθηκε την ύπαρξη αυτού του δανείου. Ωστόσο, δεν θα ήταν καθόλου απίθανο να συνέβαινε κάτι τέτοιο από την στιγμή που οι δυο χώρες συνεργάζονται ήδη στην περιοχή North Field.

Παρόλα αυτά, οι σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει ακόμα πιο στενές. Ο Εμίρης του Κατάρ πραγματοποίησε αρκετά ταξίδια στο γειτονικό Ιράν όπως και αντιστοίχως ο Πρόεδρος Αχμαντινετζάντ αποδέχθηκε τις προσκλήσεις στη Ντόχα, παρά τις αντιδράσεις των Δυτικών αλλά και της Σαουδικής Αραβίας. Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να αγνοηθεί το γεγονός ότι στο Κατάρ υπάρχει η αμερικανική στρατιωτική βάση του Al Udeid, η οποία διαδραμάτισε πολύ σημαντικό ρόλο στις αμερικανικές εκστρατείες στη Μέση Ανατολή. Επιπλέον, το εμιράτο φημισμένο για τον ρόλο του πετυχημένου διαμεσολαβητή, θα μπορούσε άνετα να παίξει τον ρόλο του μυστικού διαμεσολαβητή ανάμεσα στο Ιράν και τις ΗΠΑ.

Γενικότερα, η επιδέξια διπλωματία του Κατάρ του έδωσε τη δυνατότητα να λειτουργήσει ως διαπραγματευτής πράγμα που συνέβαλε στην επιτυχημένη του εξωτερική πολιτική των τελευταίων χρόνων. Ωστόσο, στην περίπτωση της διαμάχης Ιράν - ΗΠΑ το Κατάρ δεν θα μπορούσε να κρατήσει αυτού του είδους την ουδέτερη στάση και ούτε να χρησιμοποιήσει τα μέσα που χρησιμοποίησε σε άλλες περιπτώσεις διότι, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, οι δυο χώρες του Κόλπου μοιράζονται το μεγαλύτερο υποθαλάσσιο κοίτασμα

---

⁵⁵ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 100

⁵⁶ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, οπ. π. σ.96

στην περιοχή του Κόλπου. Παρόλα αυτά, στόχος του εμιράτου ως διαμεσολαβητής είναι να διατηρήσει την ασφάλεια στην περιοχή και προπαντός στα εδάφη του, και να περιορίσει όσο μπορεί τις πιθανές περιφερειακές ηγεμονικές βλέψεις.

Από την πλευρά του, το Ιράν ως μια από τις ηγεμονικές δυνάμεις της ευρύτερης περιοχής φροντίζει να υπενθυμίζει την πολιτική αδυναμία των αραβικών χωρών του Κόλπου, οι οποίες φαίνεται να αδυνατούν έστω και να συνεργαστούν.

Παρόλο που το ζήτημα της θρησκείας αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο, το Κατάρ αποτελεί μια από τις ελάχιστες χώρες του αραβικού κόσμου και την μοναδική της Αραβικής Χερσονήσου όπου οι διαφορές μεταξύ των δυο κλάδων του Ισλάμ δεν παίζουν πολιτικό ή κοινωνικό ρόλο. Αυτό συμβαίνει λόγω των εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων των τελευταίων χρόνων και επίσης, επειδή το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού του δεν είναι γηγενείς. Αντιθέτως, στο γειτονικό Μπαχρέιν η βασιλική οικογένεια αλ-Χαλίφα ανήκει στο σουνιτικό ρεύμα του Ισλάμ ενώ το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας (70%) είναι σίιτες με αποτέλεσμα να δημιουργείται διχασμός⁵⁷. Παράλληλα, στη Σαουδική Αραβία που αποτελεί τον θεματοφύλακα του Ισλάμ και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι Ουαχαμπίτες, οι υπόλοιπες θρησκευτικές ομάδες, κυρίως οι σίιτες, καταπιέζονται.

Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας του το Κατάρ διατηρούσε φιλικές σχέσεις με το γειτονικό Ιράν παρόλο που υπήρχαν θρησκευτικές διαφορές στον Κόλπο, ανταγωνισμοί αλλά και οι αντικρουόμενες σχέσεις τους με τις ΗΠΑ. Την δεκαετία του 1990 στον Πόλεμο του Κόλπου, το Κατάρ με την αποστολή στρατευμάτων κατά του Σαντάμ Χουσεΐν, ο οποίος ήταν μεγάλος εχθρός του Ιράν, κατάφερε και κέρδισε περισσότερο τους Ιρανούς αλλά και την αμερικανική πλευρά⁵⁸. Ωστόσο, οι αμοιβαίες αυτές σχέσεις μεταξύ Κατάρ – ΗΠΑ και Κατάρ – Ιράν, μπορεί να φτάσουν κάποια στιγμή σε σημείο που να χρειαστεί το Κατάρ να επιλέξει οριστικά μια από τις δυο πλευρές. Επιπλέον, οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις των δυο χωρών έχουν ρίζες στα βάθη της ιστορίας. Δυο ισχυρές οικογένειες ιρανών εμπόρων έπαιξαν βασικό ρόλο στην οικονομία και στην κυβέρνηση του Κατάρ κατά την μετάβαση από την Βρετανική κυριαρχία.

Το Ιράν ως μεγάλη περιφερειακή δύναμη δεν ήταν ποτέ εχθρικό ως προς το Κατάρ που ενδιαφερόταν για την εξισορρόπηση των δυνάμεων στην περιοχή. Ο προηγούμενος Εμίρης, ο Χαμάντ Μπιν Χαλίφα, είχε φροντίσει να διατηρήσει μια καλή σχέση με το γειτονικό θεοκρατικό Ιράν, κυρίως για στρατηγικούς και πολιτικούς λόγους. Παράλληλα, το

⁵⁷ Σακκάς Ι., *Οι Άραβες στη νεότερη και σύγχρονη ιστορία*, Πατάκης, Αθήνα, 2008, σελ.117

⁵⁸ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 99

2009 μετά τις εκλογές που ξέσπασαν διαμαρτυρίες στη χώρα από την πλευρά της αντιπολίτευσης άφησε να εννοηθεί ότι από πίσω βρίσκονταν οι δυτικές μυστικές υπηρεσίες. Επιπλέον, ο τότε εμίρης σε δηλώσεις του τόνισε ότι η αμερικανική πλευρά ήθελε εσκεμμένα να διαδώσει στα υπόλοιπα κράτη τον φόβο προς το Ιράν. Αργότερα, ο νέος εμίρης του Κατάρ, ο Ταμίμ φρόντισε να διατηρήσει τις σχέσεις που είχε χτίσει ο πατέρας του με την δύναμη στην απέναντι όχθη του Κόλπου.

3.2 Η τρομοκρατική Οργάνωση Αλ Κάιντα και το Κατάρ

Μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου τα βλέμματα της διεθνούς κοινότητας στράφηκαν στην ισλαμική τρομοκρατία που χαρακτηρίστηκε ο νέος οικουμενικός εχθρός της Δύσης. Την ευθύνη του γεγονότος που συντάραξε ολόκληρη την υφήλιο και την ανέλαβε η τρομοκρατική οργάνωση Αλ Κάιντα υπό την ηγεσία του Σαουδάραβα Οσάμα Μπιν Λάντεν.

Όσον αφορά τη θέση του Κατάρ ως προς αυτήν, η μικρή μοναρχία του Κόλπου αντιλαμβανόμενη την απειλή που αποτελεί η συγκεκριμένη οργάνωση είχε πάρει δημοσίως θέση για αυτήν όπου την καταδίκασε. Ο Σεΐχης Χαμάντ σε δημόσιες δηλώσεις που είχε κάνει κατά καιρούς τασσόταν κατά της Αλ Κάιντα και γενικότερα ήταν αντίθετος στη χρήση της βίας ως πολιτικής τακτικής. Κατόπιν του χτυπήματος της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στην καρδιά της Νέας Υόρκης βοήθησε κιόλας τις ΗΠΑ για την σύλληψη δυο σημαντικών μελών της εν λόγω οργάνωσης. Ωστόσο, τα δυτικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ανέφεραν ουκ ολίγες φορές ότι οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι του Κατάρ διατηρούσαν επαφές με τα ηγετικά στελέχη της Αλ Κάιντα⁵⁹.

Παράλληλα, να σημειωθεί ότι ο επικεφαλής της Αλ Κάιντα, ο Οσάμα Μπιν Λάντεν, έδωσε στη δημοσιότητα το μεγαλύτερο μέρος των κασετών του μέσω του δορυφορικού καναλιού Al Jazeera και αυτό οδήγησε στο συμπέρασμα ότι το Κατάρ υπέθαλπε την ισλαμική τρομοκρατία. Βέβαια, αυτοί οι ισχυρισμοί χαρακτηρίστηκαν περισσότερο ως μια προσπάθεια αμαύρωσης του Κατάρ και βασίζονταν σε ανεπιβεβαίωτες πηγές.

Σχετικά τώρα με τη Σαουδική Αραβία, η εν λόγω οργάνωση αποτελεί σοβαρό πρόβλημα για τον βασιλικό οίκο των Σαούντ και επειδή, ο ηγέτης της ήταν Σαουδάραβας επιχειρηματίας. Αντίθετα με την πεποίθηση των Δυτικών ότι η τρομοκρατική οργάνωση στόχο έχει μόνο την Δύση, ένας από τους πρωταρχικούς της στόχους είναι η ανατροπή του Σαουδάραβα Μονάρχη. Γενικότερα, ο βασικότερος εχθρός της δεν είναι μόνο η Δύση ή οι

---

⁵⁹ *Ties with Qatar revealed in Bin Laden documents*, Asharq al awsat, δημοσιεύθηκε 26/5/2017, <https://eng-archive.aawsat.com/asharq-al-awsat-english/features/ties-qatar-revealed-bin-laden-documents> πρόσβαση 13/3/2018

ΗΠΑ αλλά οι διεφθαρμένες αραβικές-ισλαμικές κυβερνήσεις, όπως για παράδειγμα αυτή της Σαουδικής Αραβίας⁶⁰. Παράλληλα, ο τότε πνευματικός ηγέτης της οργάνωσης της Αλ Κάιντα, ο Αουμάν Αλ Ζαουάχρι, είχε κατηγορήσει τους Μονάρχες του Κόλπου ότι κυβερνούν μη λαμβάνοντας υπ' όψιν τους νόμους της Σαρία⁶¹.

Κατά την περίοδο αυτή, το Κατάρ αποστασιοποιήθηκε εν μέρει από τη γειτονική Σαουδική Αραβία και διατήρησε δικούς του διαύλους επικοινωνίας με την οργάνωση μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας του να αποτρέψει τυχόν επιθέσεις στην επικράτεια του που θα είχαν οικονομικό και αποσταθεροποιητικό αντίκτυπο. Πάντως σε περίπτωση μιας μεγάλης επίθεσης από την Αλ Κάιντα στο Κατάρ θα δημιουργούνταν σοβαρά προβλήματα στα αμερικανικά συμφέροντα που διατηρούν την σημαντικότερη στρατιωτική τους βάση στο εμιράτο. Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο για τις ΗΠΑ να εξασφαλίσουν στρατιωτική βάση σε κάποιο άλλο σημείο της περιοχής του Κόλπου με την αντίστοιχη γεωστρατηγική σημασία, το οποίο δεν θα απειλούταν από άλλα παρόμοια χτυπήματα.

Το ενδεχόμενο μιας τέτοιας επίθεσης γινόταν ακόμη πιθανότερο εξαιτίας της αμερικανικής βάσης που βρίσκεται στο καταριανό έδαφος. Επιπροσθέτως, για τον Αλ Ζαουάχρι, το Κατάρ ήταν από τις αραβικές χώρες που πληρούσε τα κριτήρια για να ανατραπεί η κυβέρνηση του, διότι αποτελεί από τις χώρες του Κόλπου που έχουν υιοθετήσει στον μεγαλύτερο βαθμό τον δυτικό τρόπο ζωής. Παρόλα αυτά, υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι η βασιλική οικογένεια του Κατάρ και πιο συγκεκριμένα, ο Σεΐχης Αμπντάλλαχ Μπιν Χαλίμτ Αλ Θάνι (Υπεύθυνος στο Υπουργείο Εσωτερικών), είχε στο παρελθόν σχέσεις με την Αλ Κάιντα, φτάνοντας πίσω στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου όταν οι Μουτζαχεντίν, οι οποίοι ουσιαστικά ενισχύθηκαν δραματικά από τους Αμερικανούς, πολεμούσαν τους Σοβιετικούς στο Αφγανιστάν.

Ωστόσο, για την βασιλική οικογένεια δεν θα υπήρχε λόγος να υποστηρίξει μια τέτοιου είδους οργάνωση, η οποία θέλει στην πραγματικότητα να ανατρέψει το καθεστώς. Δυο περιστατικά υπήρξαν σε καταριανό έδαφος, το ένα ήταν το 2000 με πυροβολισμούς στην Αμερικανική στρατιωτική βάση Al Udeid και το δεύτερο ήταν το 2005 κατά τη διάρκεια ενός θεατρικού έργου του Σαίξπηρ που ανέβαζε ένα αγγλόφωνο σχολείο της Ντόχα. Η δεύτερη επίθεση ήταν για την επέτειο της έναρξης του πολέμου του Ιράκ και είχε ως συνέπεια να

---

⁶⁰ Burke Jason, *What exactly does Al Qaeda want?*, The Guardian, δημοσιεύθηκε 21/3/2004, <https://www.theguardian.com/world/2004/mar/21/alqaida.terrorism>, πρόσβαση 13/3/2018

⁶¹ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 101

σκοτωθεί ένας δάσκαλος και να τραυματιστούν 12 άτομα⁶². Εκτός από αυτά τα δυο περιστατικά που αφορούσαν ξένους υπηκόους, το Κατάρ δεν δέχθηκε επιθέσεις όπως δέχθηκε η γειτονική Σαουδική Αραβία. Πιο συγκεκριμένα μια από τις χαρακτηριστικότερες επιθέσεις ήταν το 2003 στο Ριάντ με βομβιστές αυτοκτονίας που είχε συνολικά 35 θύματα μεταξύ των οποίων ήταν Άραβες αλλά και ξένοι υπήκοοι⁶³.

3.3 Το Κατάρ στο ρόλο του διαμεσολαβητή

Το εμιράτο του Κατάρ μέσα στη δεκαετία του 2000 διέπρεψε ως διαμεσολαβητής στην επίλυση περιφερειακών συγκρούσεων διότι, έχοντας εξασφαλίσει την οικονομική του ισχύ μπορούσε πλέον να ασκεί πολιτική επιρροή. Σε αντίθεση με τον 15ετή πόλεμο του Λιβάνου στον τερματισμό του οποίου κυρίαρχο ρόλο έπαιξε η Σαουδική Αραβία με την Συμφωνία Ταέφ⁶⁴, το Κατάρ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στις νέες κρίσεις του Λιβάνου που δημιουργήθηκαν με τη δολοφονία του Ραφίκ Χαρίρι τον Φεβρουάριο του 2005 και τον πόλεμο των 33 ημερών. Μια από τις μεγαλύτερες επιτυχίες του ήταν τον Μάιο του 2008 στις ειρηνευτικές διαδικασίες του Λιβάνου. Το Κατάρ διατηρώντας μακροχρόνιες σχέσεις με το Λίβανο και με την Χεζμπολάχ (η οποία στηρίζεται κυρίως οικονομικά από το Ιράν) κατάφερε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον τερματισμό του μακροχρόνιου εμφυλίου πολέμου που εξελισσόταν στη χώρα, σε αντίθεση με την Σαουδική Αραβία που οι προσπάθειες της ήταν άκαρπες. Μετά από πέντε μέρες διαπραγματεύσεων με τη συμβολή του Κατάρ, κατάφεραν και υπέγραψαν τη Συμφωνία της Ντόχα η οποία έθεσε το τέλος στις εσωτερικές συγκρούσεις του Λιβάνου που είχαν ξεσπάσει δυο χρόνια πριν. Το 2010 ο Εμίρης του Κατάρ ήταν ο πρώτος Άραβας ηγέτης που επισκέφτηκε τα εδάφη του Νότιου Λιβάνου για να δει τα έργα που γίνανε με την χρηματοδότηση του⁶⁵. Το Κατάρ διέθεσε τρία εκατομμύρια δολάρια για τη ανοικοδόμηση των περιοχών που επλήγησαν στα νότια της χώρας.

Όσον αφορά το Παλαιστινιακό Ζήτημα που για πολλούς αποτελεί την καρδιά των προβλημάτων της Μέσης Ανατολής, η σιωπηρή αναγνώριση του Ισραήλ από το Κατάρ είχε θετικό αντίκτυπο για τη Δύση αλλά φυσικά προκάλεσε τη δυσαρέσκεια και την αντίδραση των υπόλοιπων αραβικών κρατών. Η αρχή των καταρο-ισραηλινών σχέσεων έγινε λόγω της αυξανόμενης εξάρτησης και των δυο χωρών από τις ΗΠΑ. Επιπλέον, η διατήρηση των

---

⁶² Oliver Pool, *Al Qaeda linked to bombing in Qatar*, Telegraph, δημοσιεύθηκε 12/03/2005 <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/qatar/1486132/Al-Qaeda-linked-to-bombing-in-Qatar.html>, πρόσβαση 12/3/2018

⁶³ *Saudi bombing deaths rise*, BBC, δημοσιεύθηκε 13/05/2003, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3022473.stm, πρόσβαση 12/3/2018

⁶⁴ Mohammed Nuruzzaman, *Gulf Cooperation Council and Qatar and dispute mediations: A critical investigations*, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17550912.2015.1078073> πρόσβαση 13/3/2018 σελ. 6

⁶⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_relations_of_Qatar προσπελάστηκε 15/3/2018

σχέσεων του Κατάρ με το Ισραήλ μπορεί να προκάλεσε την αντίδραση των υπόλοιπων αραβικών χωρών, και να αποτελεί η εξαίρεση στον κανόνα, αλλά κατάφερε και δυνάμωσε τη θέση του Κατάρ στην αραβική αρένα όπου έπαψε να είναι ένας απλός παρατηρητής. Ωστόσο, το 2006 το Κατάρ ήταν το μόνο μη μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας που αντιτάχθηκε στην παύση του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος⁶⁶, γεγονός που προκάλεσε την έκπληξη και την αντίδραση των ΗΠΑ και του Ισραήλ. Επιπλέον, καταλαμβάνοντας τη θέση του στο Συμβούλιο Ασφαλείας, το Κατάρ βρήκε τρόπο για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα του χρησιμοποιώντας το γειτονικό Ιράν ως αντίβαρο στην επιρροή της Σαουδικής Αραβίας.

Παράλληλα, δεδομένων των καλών σχέσεων και με τα δυο παλαιστινιακά μέρη το Κατάρ επιχείρησε να διαδραματίσει τον ρόλο του διαμεσολαβητή για την αποκατάσταση των σχέσεων Φατάχ - Χαμάς. Ακόμη, η πρωτεύουσα του Κατάρ, η Ντόχα, αποτελεί την μοναδική πόλη του αραβικού κόσμου που έχουν επισκεφθεί όλες οι παλαιστινιακές πλευρές. Πιο συγκεκριμένα, τον Οκτώβρη του 2006 το Κατάρ συμμετείχε στις διαμεσολαβήσεις που έγιναν με σκοπό την επίτευξη της συμφιλίωσης των δυο παλαιστινιακών πλευρών, της Χαμάς (Λωρίδα της Γάζας) και της Φατάχ (Δυτική Όχθη). Από την πλευρά τους, και οι δυο παλαιστινιακές πλευρές αναγνώρισαν την σημασία της συμμετοχής του μικρού εμιράτου στις διαπραγματεύσεις αλλά και την στρατηγική του σημασία στην περιοχή. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ του Μαχμούτ Αμπας και του Χαλίμτ Μεσααλ έλαβαν χώρα στη Ντόχα. Αυτό το γεγονός δεν έμεινε απαρατήρητο από την αιγυπτιακή πλευρά που θεωρείτο ο παραδοσιακός διαμεσολαβητής μεταξύ των δυο παλαιστινιακών οργανώσεων⁶⁷ και ως εκ τούτου, η Αίγυπτος αντέδρασε και κατηγόρησε το Κατάρ ότι εκμεταλλεύτηκε το πιο ευαίσθητο θέμα της περιοχής για να αποσπάσει πολιτικά κέρδη.

Τον Ιανουάριο του 2009 με αφορμή τον αποκλεισμό της Γάζας, το Κατάρ αποφάσισε να διακόψει τις εμπορικές σχέσεις με το Ισραήλ αποσύροντας τη διπλωματική του αντιπροσωπεία από τη Ντόχα⁶⁸. Δυο μήνες αργότερα, η σύζυγος του Εμίρη του Κατάρ, η Μοζά Μπιντ Νασέρ Αλ Μισνέντ, προκειμένου να αυξήσει την ευαισθητοποίηση για την Κρίση στη Γάζα προσέλαβε μια αμερικανική εταιρεία δημοσίων σχέσεων, την Fenton Communications⁶⁹. Παράλληλα, ο Εμίρης Χαμάντ δαπάνησε 40 εκατομμύρια δολάρια για

---

⁶⁶ UN issues Iran nuclear deadline, BBC, δημοσιεύθηκε 31/07/2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/5232288.stm> πρόσβαση 13/3/2018

⁶⁷ Fromherz Allen J., *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017, σελ. 89

⁶⁸ Qatar profile-timeline, BBC, δημοσιεύθηκε 8/01/2018 <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14702609> πρόσβαση 13/3/2018

⁶⁹ Jaimy Lee, *Fenton providing comms support in Qatar*, δημοσιεύθηκε 7/10/2009 <https://www.prweek.com/article/1269969/fenton-providing-comms-support-qatar> πρόσβαση 15/3/2018

αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στους αποκλεισμένους Παλαιστίνιους⁷⁰. Καταλήγοντας, το Κατάρ προσπαθεί να παίξει σημαντικό ρόλο αφενός, ενισχύοντας οικονομικά κρατικούς ή μη περιφερειακούς δρώντες και αφετέρου, αναλαμβάνοντας τον ρόλο του μεσολαβητή για την επίλυση κρίσεων στον Αραβικό κόσμο

4. Οι αραβικές εξεγέρσεις και η πολιτική του Κατάρ

Τον Δεκέμβριο του 2010 ξέσπασε το κύμα των Αραβικών Εξεγέρσεων που σάρωσε τις περισσότερες χώρες της Μέσης Ανατολής αλλά και της Βόρειας Αφρικής. Η αρχή έγινε από την Τυνησία με την αυτοπυρπόληση ενός απεγνωσμένου μικροπωλητή, του Μοχάμεντ Μπουαζίζι. Από το 2011 και μετά στις περισσότερες χώρες του αραβικού κόσμου έχουν ξεσπάσει εξεγέρσεις, με κάποιες από αυτές να πετυχαίνουν εσωτερικές μεταρρυθμίσεις και με άλλες να βυθίζονται σε πολυετή αιματηρό εμφύλιο (Λιβύη και Συρία). Στις χώρες της αραβικής χερσονήσου παρατηρήθηκαν απλώς κάποιες διαδηλώσεις που δεν προκάλεσαν ουσιώδεις αλλαγές ή αναταραχές. Ωστόσο, όπως θα φανεί στο παρόν κεφάλαιο οι χώρες του Κόλπου όπως, το Κατάρ, η Σαουδική Αραβία και το Ιράν, δεν έμειναν αμέτοχες στις περιφερειακές συγκρούσεις που βρισκόντουσαν και είναι ακόμα σε εξέλιξη. Οι αραβικές εξεγέρσεις, ενίσχυσαν την ισλαμική απειλή, η οποία πλέον εκπροσωπείται όχι μόνο από την Αλ Κάιντα αλλά και από το λεγόμενο Ισλαμικό κράτος του Ιράκ και της Συρίας, θέτοντας σε κίνδυνο την περιφερειακή ασφάλεια. Στην διευρυμένη αυτή απειλή το Κατάρ επιλέγει να χρησιμοποιήσει όλες τις διπλωματικές και οικονομικές του δυνατότητες και παράλληλα, παρεμβαίνει εμμέσως στην συριακή κρίση.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα το 2013 αποτελεί χρονιά σταθμός για το εμιράτο του Κατάρ, διότι για πρώτη φορά στην ιστορία του πραγματοποιείται με ειρηνικό τρόπο η μετάβαση του θρόνου από το μέχρι τότε εμίρη Χαμάντ Μπιν Χαλίφα αλ Θάνι, στον γιο του, σείχη Ταμίμ Μπιν Χαμάντ. Επιπλέον, Τον Δεκέμβριο του 2013 υπογράφηκε μια νέα συμφωνία αμυντικής συνεργασίας με τον παραδοσιακό σύμμαχο της χώρας, τις ΗΠΑ, η οποία θα είναι σε ισχύ τουλάχιστον έως το 2024. Ακόμη, το 2014 το Κατάρ προχώρησε σε αγορά στρατιωτικού εξοπλισμού από αμερικανικές και ευρωπαϊκές εταιρείες. Πιο συγκεκριμένα, τον Μάρτιο του ίδιου έτους το Εμιράτο επένδυσε 24 δισεκατομμύρια δολάρια στην αγορά ελικοπτέρων, τάνκς, πυροβολικών και πυραύλων και ακόμη, εξέταζε και το ενδεχόμενα

---

⁷⁰ <https://news.un.org/en/story/2009/02/292022-qatar-gives-40-million-mostly-targeted-gaza-boost-un-humanitarian-relief> πρόσβαση 15/3/2018

αγοράς 72 νέων πολεμικών αεροσκαφών⁷¹. Τον Ιούλιο του 2014 υπογράφηκε συμφωνία αξίας 11 δισεκατομμυρίων δολαρίων με τις ΗΠΑ, η οποία αφορούσε την αγορά προηγμένων όπλων, αντιπυραυλικών συστημάτων, πυραύλων Patriot και ελικοπτέρων Apache⁷². Ωστόσο, από τις πιο σημαντικές συμφωνίες των τελευταίων ετών για το Κατάρ ήταν το 2015 η συμφωνία με την Τουρκία για τη δημιουργία στρατιωτικής βάσης στα εδάφη του⁷³. Όπως φαίνεται, ο νέος εμίρης φρόντισε να συνεχίσει το έργο που ξεκίνησε ο πατέρας του, δηλαδή να εδραιώσει το Κατάρ ως μια σημαντική περιφερειακή δύναμη, που δεν θα μπορεί να απειλείται από ηγεμονικές δυνάμεις της περιοχής, φιλοξενώντας στα εδάφη του δυο σημαντικούς στρατούς, τον αμερικανικό και τον τουρκικό, συνεχίζοντας ταυτόχρονα την οικονομική ανάπτυξη, προβολή και διαφήμιση της χώρας αλλά και μέσω της άμεσης και έμμεσης ανάμειξης της χώρας του σε διάφορες περιφερειακές διενέξεις.

4.1 Η καταστολή της εξέγερσης του Μπαχρέιν

Τα αίτια που παρέσυραν και το Μπαχρέιν στο κύμα των αραβικών εξεγέρσεων ανιχνεύονται στη δεκαετία του 1980, με την ραγδαία πτώση των πετρελαϊκών τιμών που είχε ως συνέπεια να βυθίσει τη χώρα σε μια οικονομική κρίση, η οποία επηρέασε κυρίως τους σιίτες που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Τη δεκαετία του '90 είχαν ξεσπάσει διαμαρτυρίες λόγω των διακρίσεων που αντιμετώπιζε η σιιτική πλειοψηφία και ο Σεΐχης Χαμάντ μπιν ισα αλ Χαλίφα υποσχέθηκε ότι θα προχωρήσει σε πολιτικές μεταρρυθμίσεις με στόχο την εγκαθίδρυση μιας συνταγματικής μοναρχίας⁷⁴. Ωστόσο, το νέο Σύνταγμα του 2002 προέβλεπε ότι όλες οι εξουσίες (νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική) συγκεντρώνονταν στα χέρια του εμίρη, πράγμα αναμενόμενο αφού συντάχθηκε από ανθρώπους που ανήκαν στο στενό του κύκλο και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξουν αντιδράσεις από την αντιπολίτευση⁷⁵. Η σουιτική κυβέρνηση επιδίωκε να διαβρώσει τη σιιτική πλειοψηφία του Μπαχρέιν με κάθε δυνατό τρόπο και μια από τις τακτικές που χρησιμοποίησε ήταν να χορηγεί υπηκοότητα σε αλλοδαπούς Άραβες σουνίτες⁷⁶. Επιπλέον, για τον σιιτικό λαό του Μπαχρέιν υπήρχε μεγάλος περιορισμός ελευθεριών και καταπάτηση

⁷¹ Mehran Kamrava, *Qatar-Small State, Big Politics*, Cornell University Press, United States of America, 2015, σελ. 11

⁷² «US Signs agreement for \$11 billion arms sale to Qatar», Reuters, δημοσιεύθηκε 15/07/2014 <https://www.reuters.com/article/us-usa-qatar/u-s-signs-agreement-for-11-billion-arms-sale-to-qatar-idUSKBN0FJ2M820140714>, πρόσβαση 16/4/2018

⁷³ Τουρκία: δημιουργεί στρατιωτική βάση στο Κατάρ, Το Βήμα, δημοσιεύθηκε 16/12/2015, <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=762571&wordsinarticle=%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%A1>, πρόσβαση 16/4/2018

⁷⁴ Karsten Kuhntropp/ Γιάννης Παπαδημητρίου, «Μπαχρέιν: οι απελπισμένοι εξεγείρονται», Deutsche Welle, δημοσιεύθηκε 19/2/2011, πρόσβαση 16/4/2018

⁷⁵ Στο Μπαχρέιν επισήμως τα πολιτικά κόμματα θεωρούνται παράνομα αλλά παρόλα αυτά, το καθεστώς επιτρέπει τη λειτουργία ορισμένων.

⁷⁶ Γιαννακόπουλος Β., *Αραβική Άνοιξη-Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, Λύχνος, Αθήνα, 2012, σελ. 297

θεμελιωδών δικαιωμάτων. Λίγους μήνες πριν το ξέσπασμα των αραβικών εξεγέρσεων η κατάσταση στο Μπαχρέιν άρχισε να εντείνεται και τον Αύγουστο του 2010 στελέχη της αντιπολίτευσης συνελήφθησαν με την κατηγορία ότι ανήκαν σε τρομοκρατικές οργανώσεις⁷⁷.

Στις 14 Φεβρουάριο του 2011 το Μπαχρέιν παρασύρθηκε από το κύμα των αραβικών εξεγέρσεων. Στην αρχή οι διαμαρτυρίες ήταν διάσπαρτες και μικρές, όμως η συμμετοχή αυξήθηκε κατά πολύ και σημαντικό ρόλο στην μαζικότητα των διαμαρτυριών έπαιξε το διαδικτυο όπως άλλωστε, και σε όλες τις εξεγέρσεις που ξέσπασαν στις αραβικές χώρες. Χιλιάδες κάτοικοι προχώρησαν σε διαμαρτυρίες στην πλατεία Μαργαριταριού στη Μανάμα απαιτώντας ισότητα για τους σίτες και πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Στις 17 Φεβρουαρίου η αστυνομία έκανε επιδρομή στην πλατεία Μαργαριταριού με αποτέλεσμα να σκοτωθούν τέσσερις διαδηλωτές και άλλοι 231 να τραυματιστούν⁷⁸. Αυτό προκάλεσε την μεγαλύτερη οργή του κόσμου και οι διαδηλώσεις στη χώρα συνεχίστηκαν.

Τον Μάρτιο 2011 ο βασιλιάς Χαλίφα κήρυξε την χώρα σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης υποστηρίζοντας ότι απειλούνται οι θεσμοί, ο πολίτες και η οικονομία της χώρας και έδωσε εντολή σε όλες τις δυνάμεις ασφαλείας (στρατό, εθνοφρουρά και αστυνομία) να προχωρήσουν σε καταστολή της εξέγερσης. Για το καθεστώς αλλά και για τη γειτονική ουχαμπίτικη Σαουδική Αραβία η εξέγερση θεωρήθηκε υποκινούμενη από το σιτικό Ιράν⁷⁹. Επομένως, ο βασιλιάς Χαλίφα φοβούμενος την ανατροπή του έκανε έκκληση βοήθειας στη γειτονική Σαουδική Αραβία και στο Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου και έτσι, στις 14 Μαρτίου 2011 στρατεύματα της «Ασπίδας της Ερήμου» κατέφθασαν στο Μπαχρέιν για να στηρίξουν το σουνιτικό καθεστώς και να βοηθήσουν στην καταστολή της εξέγερσης⁸⁰.

Είναι αξιοσημείωτο ότι για πρώτη φορά στην ιστορία τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (Σαουδική Αραβία, Ομάν, Κουβέιτ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Κατάρ και Μπαχρέιν) αποφάσισαν να συνεργαστούν σε στρατιωτικό επίπεδο, ενώ μέχρι πρότινος συνεργάζονταν μόνο σε οικονομικό και επιχειρηματικό επίπεδο⁸¹. Αυτή η κίνηση ενόχλησε το σιτικό Ιράν, το οποίο ήλπιζε ότι θα καταλάμβανε την εξουσία η σιτική

---

⁷⁷ Karsten Kuhntrupp/ Γιάννης Παπαδημητρίου, «Μπαχρέιν: οι απελπισμένοι εξεγείρονται», Deutsche Welle, δημοσιεύθηκε 19/2/2011, πρόσβαση 16/4/2018

⁷⁸ Johnston C., Richter Frederick, *Four Killed in Bahrain clashes as Mideast seethes*, Reuters, δημοσιεύθηκε 17/2/2011, <https://www.reuters.com/article/us-protests/four-killed-in-bahrain-clashes-as-mideast-seethes-idUSTRE71F41K20110217> πρόσβαση 16/4/2018

⁷⁹ Κεφαλά Β., *Αυξάνεται επικίνδυνα η ένταση ανάμεσα σε Σαουδική Αραβία και Ιράν*, ΚΕΜΜΕΠ, Τεύχος 19, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2016

⁸⁰ 1.500 στρατιώτες από τη Σαουδική Αραβία και τα ΗΑΕ κατέφθασαν στη Μανάμα

⁸¹ Χαρίτος Γ., «Μπαχρέιν: ο ακήρυχτος πόλεμος», δημοσιεύθηκε 18/12/2011, <https://new-deal.gr>, πρόσβαση 16/4/2018

πλειονότητα του Μπαχρέιν⁸², και ο Ιρανός υπουργός εξωτερικών ζήτησε από τον Γενικό Γραμματέα της Ισλαμικής Διάσκεψης να χρησιμοποιηθούν όλα τα μέσα που διαθέτει ο Οργανισμός για εμποδιστεί η χρήση βίας⁸³. Από την άλλη πλευρά, η Δύση ζήτησε οι εμπλεκόμενοι να επιδείξουν αυτοσυγκράτηση και να αποφευχθεί η βία. Ωστόσο, αυτό δεν συνέβη, καθώς υπήρξαν νεκροί και άτομα που συνελήφθησαν, ανάμεσα στα οποία ήταν δημοσιογράφοι, γιατροί και νοσοκόμες που βοήθησαν τραυματίες στις διαμαρτυρίες αλλά και κάποια ηγετικά στελέχη της αντιπολίτευσης τα οποία καταδικάστηκαν σε ισόβια κάθειρξη⁸⁴. Η χώρα βρισκόταν σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης μέχρι και τον Ιούλιο 2011 και τότε το 50% των στρατιωτικών δυνάμεων των χωρών του ΣΣΚ αποσύρθηκε αφού όμως πρώτα στρατολογήθηκαν 2000 σουνίτες από γειτονικές χώρες όπως το Ιράκ, η Υεμένη και η Συρία⁸⁵. Στις 2 Ιουλίου τα δυο κόμματα, το κοσμικό Waad και ο αντιπολιτευτικός συνασπισμός Wefaq Shia, στον οποίο συμμετέχουν επτά διαφορετικά κόμματα, προχώρησαν σε εθνικό διάλογο χωρίς όμως κανένα αποτέλεσμα, καθώς το μεγαλύτερο μέρος της αντιπολίτευσης αποχώρησε.

Ωστόσο, τον Αύγουστο 2011 στην σιιτική περιοχή Σίτρα ένας 14χρονος έπεσε νεκρός από ένα βλήμα δακρυγόνου της αστυνομίας και ένα μήνα αργότερα, ένας 36χρονος έχασε τη ζωή του από τις δυνάμεις ασφαλείας⁸⁶. Αυτά τα δυο γεγονότα αποτέλεσαν την αφορμή να ξεσπάσουν πάλι αναταραχές στο εσωτερικό της χώρας και να υπάρχει άγρια καταστολή από την πλευρά του καθεστώτος. Τον Σεπτέμβρη 2011, 18 βουλευτές του σιιτικού κόμματος Αλ Ουεφάκ παραιτήθηκαν από τις έδρες τους ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την άγρια καταστολή των αντικυβερνητικών διαδηλώσεων. Ακόμη, στις 30 Σεπτεμβρίου 2011 ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Μπαν Κι Μοον χαρακτήρισε ιδιαίτερα αυστηρές τις ποινές που επιβλήθηκαν σε βάρος διαδηλωτών και ζήτησε την απελευθέρωση όλων των πολιτικών κρατουμένων⁸⁷.

Σήμερα, η κατάσταση στο Μπαχρέιν δεν έχει αλλάξει πολύ από το 2011. Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται διαδηλώσεις για την επέτειο της εξέγερσης του 2011 οι οποίες αντιμετωπίζονται με καταστολή από τις δυνάμεις ασφαλείας του καθεστώτος. Το 2014 πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες εκλογές στη χώρα μετά την εξέγερση και οι αντιπολιτευτικές

---

⁸² Γρηγοριάδης Ν., «Η Αραβική Άνοιξη, το Ισλάμ και η Δύση», Καθημερινή, δημοσίευση 19/09/2012, <http://www.kathimerini.gr> πρόσβαση 16/4/2018

⁸³ Δουσομούσογλου Μιχάλης, «Σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης το Μπαχρέιν, έκρυθμη η κατάσταση στους δρόμους», δημοσιεύθηκε 15/3/2011, <http://www.in.gr/2011/03/15/world/se-katastasi-ektaktoy-anagkis-to-mpaxreïn-ekrythmi-i-katastasi-stoys-dromoys/>, πρόσβαση 16/4/2018

⁸⁴ Ο ηγέτης της σιιτικού κόμματος Αλ Ουέφακ, Χαλίλ αλ Μαρζούκ, συνελήφθηκε το 2013 με την κατηγορία υποκίνησης της τρομοκρατίας και απαλλάχθηκε από τις κατηγορίες τον Ιούνιο 2014

⁸⁵ Γιαννακόπουλος Β. *Αραβική Άνοιξη-Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, Λύχνος, Αθήνα 2012 σελ. 297

⁸⁶ Γιαννακόπουλος Β., *Αραβική Άνοιξη-Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, οπ. π. σ.298

⁸⁷ Γιαννακόπουλος Β., *Αραβική Άνοιξη-Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, οπ. π. σ. 299

ομάδες κάλεσαν τον κόσμο να απέχει. Το καθεστώς παρουσίασε ότι το 51,5% των πολιτών συμμετείχαν στις εκλογές αλλά, η αντιπολίτευση το αμφισβήτησε δηλώνοντας ότι το ποσοστό ήταν 30%⁸⁸. Επιπλέον, στα τέλη του Δεκέμβρη 2014 ο τότε ηγέτης της σιτικής αντιπολιτευτικής ομάδας Αλ Ουεφάκ, ο σείχης Αλί Σαλμάν, καταδικάστηκε σε φυλάκιση για «δημόσια υποκίνηση στο μίσος εναντίον των οπαδών μιας θρησκείας», δηλαδή εναντίον των σουνιτών, υποκίνηση σε ανυπακοή και προσβολή του υπουργείου Εσωτερικών, χαρακτηρίζοντας τους εργαζομένους σε αυτό «μισθοφόρους», σύμφωνα με τις αρχές⁸⁹.

Η εξέγερση του Μπαχρέιν τελικά δεν κατάφερε να αλλάξει πολλά καθώς ακόμα και σήμερα η σιτική πλειοψηφία συνεχίζει να καταπιέζεται και να καταπατούνται τα δικαιώματα και οι ελευθερίες της από το σουνιτικό καθεστώς. Οι υπόλοιπες μοναρχίες του Κόλπου ενεπλάκησαν με άμεσο τρόπο για να μπορέσουν να διαφυλάξουν την σταθερότητα με βάση τα συμφέροντα τους στην περιοχή της Αραβικής χερσονήσου. Τέλος, να τονιστεί πως το καταριανό τηλεοπτικό δίκτυο Αλ Τζαζίρα φρόντισε να αποσιωπήσει τα γεγονότα που λάμβαναν χώρα στο γειτονικό Μπαχρέιν την εποχή των αραβικών εξεγέρσεων ενώ σε άλλες περιπτώσεις, όπως της Συρίας και της Λιβύης, παρείχε συνεχή κάλυψη⁹⁰.

4.2 Η συριακή κρίση

Η Συρία ήταν άλλη μια χώρα που παρασύρθηκε από το κύμα των αραβικών εξεγέρσεων αλλά στην προκειμένη περίπτωση εξελίχθηκε σε έναν πολυετή πόλεμο που είχε ως αποτέλεσμα τον εκτοπισμό εκατομμυρίων προσφύγων και τη διάλυση της χώρας. Αρχικά, το πρώτο επίκεντρο της Συριακής εξέγερσης δεν ήταν η πρωτεύουσα, η Δαμασκός, αλλά μια επαρχιακή πόλη, η Ντεραα, στη νότια πλευρά της χώρας. Αφορμή στάθηκε η σύλληψη 15 παιδιών που έγραψαν συνθήματα κατά του καθεστώτος και προκάλεσε την αντίδραση αρχικά, των γονέων και μετά των υπόλοιπων κατοίκων της περιοχής⁹¹. Υπήρξε άγρια καταστολή από την πλευρά των δυνάμεων ασφαλείας και είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο 5 πολιτών. Αυτό το γεγονός προκάλεσε την εξάπλωση των διαδηλώσεων κατά του καθεστώτος σε ολόκληρη τη χώρα.

---

⁸⁸ «Επαναληπτικές εκλογές στο Μπαχρέιν», <http://www.voria.gr/>, δημοσιεύθηκε 23/11/2014, πρόσβαση 18/4/2018

⁸⁹ Το 2016 το δικαστήριο αύξησε την ποινή του από τα 4 χρόνια που είχε οριστεί αρχικά σε 9 χρόνια. Ναυτεμπορική, «Εννιά χρόνια φυλακή για τον αρχηγό σιτών του Μπαχρέιν», δημοσιεύθηκε 30/5/2016, πρόσβαση 18/4/2018

⁹⁰ Kamrava M., *Qatar small state, big politics*, Cornell University Press, 2013, σελ.76

⁹¹ *Syrian Civil War explained by the beginning*, Al Jazeera, δημοσιεύτηκε 18/3/2018, <https://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html>, πρόσβαση 25/3/2018

Στις 30 Μαρτίου του 2011 ο Σύριος πρόεδρος, Μπασάρ αλ Άσαντ δήλωσε: α) η Συρία δεν είναι απομονωμένη από τον υπόλοιπο κόσμο, β) αναγνώρισε τις ανάγκες του λαού που δεν έχουν πραγματοποιηθεί, γ) υπογράμμισε ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στέλνουν λάθος μηνύματα για την κατάσταση που επικρατεί στην χώρα και δ) τόνισε πως παρεμβαίνουν ξένοι παράγοντες και ότι έχει δώσει εντολή στις δυνάμεις ασφαλείας να μην χυθεί αίμα⁹². Ωστόσο, ο συριακός λαός δεν πείστηκε και συνεχίστηκαν οι διαδηλώσεις σε διάφορες περιοχές της χώρας, όπως και η καταστολή από τις δυνάμεις ασφαλείας. Τον Απρίλιο του 2011 νέο επίκεντρο της συριακής εξέγερσης ήταν η πόλη Χομς. Στην περιοχή αυτή έγιναν αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ των διαδηλωτών και των δυνάμεων ασφαλείας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο πολιτών και οι διαδηλωτές δήλωσαν ότι η σκληρότητα της αστυνομίας ήταν πρωτοφανής. Στις 24 Απριλίου το Παρατηρητήριο των Ανθρώπινων δικαιωμάτων ζήτησε από τη Διεθνή Κοινότητα να επιβληθούν κυρώσεις στο συριακό καθεστώς. Ωστόσο, η κατάσταση ήταν μη αναστρέψιμη και στα τέλη του 2011 οι αντικαθεστωτικοί προχώρησαν σε συγκρότηση του Ελεύθερου Συριακού Στρατού και του Συριακού Εθνικού Συμβουλίου.

Το 2012 η κατάσταση στη Συρία εξελίχθηκε επισήμως σε εμφύλιο πόλεμο μεταξύ των καθεστωτικών και των αντικαθεστωτικών, οι οποίοι ανήκαν στο σουνιτικό Ισλάμ. Τον Φεβρουάριο του 2012, ο ΟΗΕ με την συμβολή του Κόφι Ανάν παρουσίασε ένα ειρηνευτικό σχέδιο με το οποίο κιόλας διαβεβαίωνε στον Άσαντ ότι οι πιθανότητες για επέμβαση δυτικών δυνάμεων στη χώρα ήταν ελάχιστες. Ωστόσο, το σχέδιο αυτό ποτέ δεν υλοποιήθηκε και ο Κόφι Ανάν παραιτήθηκε από την προσπάθεια τον Αύγουστο του 2012 καθώς δεν είχε καμία υποστήριξη⁹³.

Μετά από αυτή την εξέλιξη, γίνεται λόγος για έναν πόλεμο «δια αντιπροσώπων» διότι, οι Μεγάλες Δυνάμεις αλλά και οι περιφερειακές αναμείχθηκαν στον πόλεμο αυτό στηρίζοντας οικονομικά και στρατιωτικά ομάδες ανταρτών, ενώ η Ρωσία και το Ιράν στήριξαν και στηρίζουν το καθεστώς Άσαντ, διατηρώντας όμως ανοικτούς τους διπλωματικούς διαύλους⁹⁴. Οι σιιτικές περιφερειακές δυνάμεις (Ιράν, Χεζμπολαχ του Λιβάνου) τάχθηκαν με το μέρος του Προέδρου Άσαντ ενώ, οι σουνιτικές δυνάμεις της περιοχής (Τουρκία, Σαουδική Αραβία, Μοναρχίες του Κόλπου) με το μέρος των αντικαθεστωτικών⁹⁵. Στις 21 Αυγούστου του 2013 έλαβε χώρα ένα από τα σημαντικότερα

---

⁹² Γιαννακόπουλος Β., *Αραβική Άνοιξη, Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, Λύχνος, Αθήνα 2012, σελ. 272

⁹³ Επιμ. Κουσκουβέλης Η., *Η Αραβική Άνοιξη*, εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, σελ 80

⁹⁴ Napoleoni Loretta, *Ο Ισλαμιστικός Φοίνικας*, Πατάκη, Αθήνα, 2015, σελ. 18

⁹⁵ *Syrian Civil War explained by the beginning*, δημοσιεύτηκε 18/3/2018, Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html> πρόσβαση 25/3/2018

γεγονότα στην εξέλιξη του Συριακού Εμφυλίου Πολέμου. Στην περιοχή Γιούτα της Δαμασκού πραγματοποιήθηκε επίθεση με χημικά όπλα, η οποία είχε συνέπεια τον θάνατο εκατοντάδων ανθρώπων και κυρίως παιδιών. Για την επίθεση αυτή κατηγορήθηκε η κυβέρνηση Άσαντ και προκάλεσε τη διεθνή κατακραυγή.

Στη συνέχεια, ο πόλεμος εντείνεται στη μεγαλύτερη πόλη της χώρας, το Χαλέπι, όπου συγκρούονται οι αντικαθεστωτικοί με τους Κούρδους. Παράλληλα, ο ΟΗΕ βλέποντας ότι η συριακή κρίση βαθαίνει όλο και περισσότερο ζητάει την παραίτηση του Άσαντ, η οποία δεν πραγματοποιείται. Ωστόσο, ένα χρόνο αργότερα, εμφανίζεται το ΙΚΙΛ (Ισλαμικό κράτος του Ιράκ και του Λεβάντε) το οποίο επικράτησε στο γειτονικό Ιράκ. Για το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος, τα εδάφη της Συρίας αποτέλεσαν ένα νέο πεδίο δράσης αφού πρώτα είχε υπό τον έλεγχο του πολλά εδάφη στο γειτονικό Ιράκ. Χαρακτηριστικό μάλιστα είναι ότι το 2013 ο αρχηγός της εν λόγω οργάνωσης, Αμπου Μπακρ Αλ Μπαγκντάτι κήρυξε την δημιουργία του Ισλαμικού Κράτους στο Ιράκ και στη Συρία. Πιο συγκεκριμένα, μέχρι το 2014 είχε καταλάβει τη Μοσούλη, την Ράκκα και την πλούσια σε πετρέλαιο Deir az Zor στη Συρία⁹⁶. Με την κατάληψη της Μοσούλης είχε πρόσβαση στις πετρελαιοπηγές της, οι οποίες του απέφεραν τεράστια ποσά. Βέβαια, το μεγαλύτερο μέρος το εξήγαγαν στη μαύρη αγορά της Τουρκίας. Στις 4 Ιουλίου του 2014, αλλάζει το όνομα του σε Ισλαμικό Κράτος και κηρύττει μονομερώς την ίδρυση χαλιφάτου σε εδάφη της Συρίας και του Ιράκ⁹⁷.

Στη συνέχεια, το 2015 το Ισλαμικό Κράτος επιτίθεται στο Κομπάνι και επιχειρεί να το καταλάβει αλλά εκεί αντιμετώπισε τη σθεναρή αντίσταση των Κούρδων. Παράλληλα, τον Μάιο του ίδιου έτους μαχητές του ΙΚΙΛ καταλαμβάνουν την Παλμύρα, μια από τις σημαντικότερες και αρχαιότερες πόλεις της Συρίας, όπου κατέστρεψαν τον αρχαιολογικό της χώρο, ο οποίος αποτελούσε από τις μεγαλύτερες παγκόσμιες πολιτιστικές κληρονομίες. Τα έσοδα της οργάνωσης προέρχονταν κυρίως από φυσικούς πόρους (έχοντας στον έλεγχο τους το 1/3 των ιρακινών εδαφών είχαν πρόσβαση σε πετρελαϊκές πηγές), πώληση αρχαιοτήτων στη μαύρη αγορά, φόρους και τέλη, κατασχέσεις, λεηλασίες, λύτρα από απαγωγές και βεβαίως, δωρεές από το εξωτερικό. Παράλληλα, εδραιώνοντας εδάφη, η οργάνωση ξεκίνησε να δημιουργεί γραφειοκρατικές δομές και ο ηγέτης του ΙΚΙΛ, ο Αλ Μπαγκντάτι, ανακοινώνει την ίδρυση ενός Ισλαμικού Χαλιφάτου. Ταυτοχρόνως, υπάρχει προσέλκυση «μαχητών» και πολιτών που θέλει να αποτελούν κομμάτι του Χαλιφάτου από ισλαμικές χώρες αλλά και από Δυτικές.

---

⁹⁶ «Η Άνοδος και η πτώση του ISIS, αλλά όχι το τέλος του», δημοσιεύθηκε 30/06/2017, Tvxs, <http://tvxs.gr/news/kosmos/isis-i-anodos-i-ptosi-kai-omixlodes-mellon> πρόσβαση 3/4/2018

⁹⁷ Παπακωσταντίνου Π., *Συρία και Ιράκ σε νέες περιπέτειες*, Καθημερινή, δημοσιεύθηκε 09/07/2017, <http://www.kathimerini.gr/917613/article/epikairothta/kosmos/syria-kai-irak-se-nees-peripeteies> πρόσβαση 3/4/2018

Ο Συριακός πόλεμος από εμφύλιος εξελίσσεται σε πόλεμο κατά του Ισλαμικού Κράτους. Μετά την εμφάνιση του ISIS (Islamic State of Iraq and Syria), η Ρωσία επεμβαίνει στον Συριακό Πόλεμο, βομβαρδίζοντας τις τζιχαντιστικές δυνάμεις και βοηθώντας το καθεστώς Άσαντ να ανακαταλάβει τα χαμένα εδάφη. Αυτό προκάλεσε την αντίδραση της Δύσης αλλά και των περιφερειακών δρώντων που εμπλέκονται με άμεσο και έμμεσο τρόπο στον πόλεμο. Πιο συγκεκριμένα, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ΗΠΑ, η Γαλλία, η Γερμανία, η Τουρκία, η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ καταδίκασαν με κοινή τους δήλωση τις ρωσικές επιχειρήσεις, επειδή αυτές δεν πλήττουν αποκλειστικώς τις δυνάμεις του «ισλαμικού κράτους» αλλά και άλλων συριακών αντικαθεστωτικών δυνάμεων⁹⁸. Ωστόσο, η στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας ήταν προς όφελος της διότι κατέχει βάση στο βορειοδυτικό τμήμα της Συρίας και δεν ήθελε να χάσει την πρόσβαση και την επιρροή της στη Μεσόγειο⁹⁹. Σε περίπτωση που το καθεστώς Άσαντ έπεφτε δεν θα ήταν η εξασφαλισμένη η θέση της επομένως, επέλεξε την στήριξη του.

Στις 20 Δεκεμβρίου του 2016 στη Μόσχα πραγματοποιήθηκε η τριμερής συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών Ρωσίας, Ιράν και Τουρκίας. Προχώρησαν στην υπογραφή κοινής διακήρυξης με στόχο την λήψη κοινών μέτρων για την αναγέννηση της πολιτικής διαδικασίας στη Συρία, ώστε να σταματήσει η συριακή διένεξη¹⁰⁰. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας τόνισε ότι στη διακήρυξη γίνεται λόγος για την ακεραιότητα, την ανεξαρτησία και την εδαφική οντότητα της χώρας.

Ωστόσο, ακόμα και σήμερα δεν έχει βρεθεί οριστική λύση για να μπουν τίτλοι τέλους σε αυτόν τον πόλεμο. Το μόνο σίγουρο είναι ότι με την έναρξη του αυξήθηκε η γεωστρατηγική σημασία της περιοχής και προσέλκυσε το ενδιαφέρον και τις γεωστρατηγικές επιδιώξεις άλλων περιφερειακών σουνιτικών δυνάμεων, όπως της γειτονικής Τουρκίας, της Σαουδικής Αραβίας και του Κατάρ. Γι αυτές τις τρεις δυνάμεις ο πόλεμος στη Συρία αποτέλεσε την αφορμή για την ανακατανομή της ισχύος στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Πρωταρχικός τους στόχος ήταν η ανατροπή του Μπασάρ αλ Άσαντ και η μείωση της επιρροής του σιιτικού Ιράν αυξάνοντας ταυτόχρονα την δική τους. Οι χώρες του Κόλπου αλλά και η Τουρκία χρηματοδότησαν και στήριξαν στρατιωτικά τον Ελεύθερο

---

⁹⁸ Γρηγοριάδης Ι., *Η ρωσική επέμβαση στη Συρία*, Καθημερινή, δημοσίευση 27/10/2015, <http://www.kathimerini.gr/836456/opinion/epikairothta/politikh/h-rwsikh-epemvash-sth-syria> πρόσβαση 3/4/2018

⁹⁹ Μάζης Ι., *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της Συριακής κρίσεως*, Λειμών, Αθήνα 2016, σελ. 85

¹⁰⁰ Ρωσία, Ιράν και Τουρκία υπέγραψαν κοινή διακήρυξη για τη Συρία, TVXS, δημοσίευση 20/12/2016 <http://tvxs.gr/news/kosmos/rosia-iran-kai-toyrkia-ypegrapsan-koini-diakiryksi-gia-ti-syria> πρόσβαση 3/4/2018

Συριακό Στρατό κατά του Άσαντ¹⁰¹. Τον Ιούλιο του 2012, το ειδησεογραφικό πρακτορείο Reuters αποκάλυψε ότι η Σαουδική Αραβία, το Κατάρ και η Τουρκία είχαν δημιουργήσει στην τουρκική πόλη των Αδάνων, δίπλα στα συριακά σύνορα, ένα συντονιστικό κέντρο παροχής στρατιωτικής και άλλης βοήθειας προς τους Σύριους αντικαθεστωτικούς¹⁰². Επιπλέον, διέρρευσε ότι η Σαουδική Αραβία και η Τουρκία διευκόλυναν την μεταφορά και την δίοδο των ισλαμιστών μαχητών στα εδάφη της Συρίας.

Γενικότερα, το Κατάρ, η Σαουδική Αραβία και η Τουρκία έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του συριακού εμφυλίου λόγω της στρατιωτικής και οικονομικής στήριξης που παρείχαν στις αντικαθεστωτικές συριακές δυνάμεις. Η στάση των χωρών αυτών είχε ως αποτέλεσμα να βαθύνει περισσότερο η συριακή κρίση, να εγκαθιδρυθεί ένας άτυπος διαμελισμός της χώρας αλλά ταυτοχρόνως να αναδυθεί το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος. Επιπλέον, το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία κατηγορήθηκαν από το Ιράν και το Ιράκ ότι χρηματοδότησαν το Ισλαμικό Κράτος. Πιο συγκεκριμένα, το Κατάρ παρόλο που δεν υπάρχουν αποδείξεις, κατηγορήθηκε ότι δεν έχει λάβει μέτρα για να περιορίσει τη ροή χρηματοδότησης από διάφορα ινστιτούτα του προς το Ισλαμικό Κράτος¹⁰³. Από την άλλη πλευρά, η Σαουδική Αραβία αρνήθηκε τις κατηγορίες αυτές, χαρακτηρίζοντας το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος εχθρό της, προβάλλοντας τον ισχυρισμό ότι έχει λάβει μέτρα εναντίον του για την αποφυγή επιθέσεων στη χώρα. Επιπλέον, τον Νοέμβριο του 2015 ο Ρώσος Πρόεδρος Πούτιν, στη συνάντηση των G20 στην Αττάλεια της Τουρκίας, εξέθεσε τον Τούρκο πρωθυπουργό Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογαν, με στοιχεία που αποδείκνυαν το λαθρεμπόριο πετρελαίου μεταξύ του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους και της Τουρκίας¹⁰⁴.

Παρόλα αυτά, το φθινόπωρο του 2017 το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος αρχίζει να αποδυναμώνεται και να χάνει τα εδάφη και τις επαρχίες που είχε καταλάβει στο Ιράκ και στη Συρία. Τον Οκτώβρη οι ιρακινές δυνάμεις κατάφεραν και ανακατέλαβαν τα σύνορα στο βόρειο τμήμα της χώρας. Σήμερα, η δύναμη και η επιρροή του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους έχει περιοριστεί σε αρκετά μεγάλο βαθμό αλλά παρόλα αυτά, ο ειδικός απεσταλμένος του ΟΗΕ στη Συρία, Σταφάν ντε Μιστούρα, ανακοίνωσε τον Μάρτιο του 2018

---

¹⁰¹ *Syrian Civil War explained by the beginning*, δημοσιεύτηκε 18/3/2018, Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html> πρόσβαση 3/4/2018

¹⁰² Μάζης Ι., *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της Συριακής κρίσεως*, Λειμών, Αθήνα 2016, σελ. 33

¹⁰³ https://el.wikipedia.org/wiki/Ισλαμικό_κράτος πρόσβαση 3/4/2018

¹⁰⁴ https://el.wikipedia.org/wiki/Ισλαμικό_κράτος πρόσβαση 3/4/2018

ότι η Συρία οδεύει σε καταστροφικό διαμελισμό και η επανεμφάνιση του ISIS δεν αποκλείεται¹⁰⁵.

---

¹⁰⁵ «Φόβοι του ΟΗΕ για επανεμφάνιση του Ισλαμικού Κράτους», δημοσιεύθηκε 19/3/2018, ΤΑ ΝΕΑ, <http://www.tanea.gr/news/world/article/5529052/foboi-toy-ohe-gia-epanemfanish-toy-islamikoy-kratoys/> πρόσβαση 3/4/2018

4.3 Ο πόλεμος στην Υεμένη

Η Υεμένη αν και μια από τις φτωχότερες χώρες στον κόσμο και η φτωχότερη στην Αραβική χερσόνησο έχει τεράστια γεωστρατηγική σημασία καθώς ελέγχει τον Κόλπο του Άντεν, ενός από τους σπουδαιότερους θαλάσσιους δρόμους που αποτελεί το πέρασμα προς την Ερυθρά θάλασσα και τη Διώρυγα του Σουέζ¹⁰⁶. Η σύγχρονη ιστορία της ξεκίνησε από το 1918 και μετά όταν ανεξαρτητοποιήθηκε από την Οθωμανική αυτοκρατορία. Τη δεκαετία του '60 στη νοτιοδυτική πλευρά της χώρας, στην περιοχή του Άντεν, δημιουργήθηκε ένα μαρξιστικό κίνημα το οποίο προέβλεπε αντίσταση προς τους Βρετανούς αποικιοκράτες. Το 1967 οι Βρετανοί αποχωρούν από την περιοχή του Άντεν και αναγνωρίζουν την ανεξαρτησία της και δημιουργείται η Λαϊκή Δημοκρατία της Υεμένης (People's Democratic Republic of Yemen – PDRY)¹⁰⁷, η οποία σύναψε συμμαχία με την τότε Σοβιετική Ένωση. Αντίστοιχα, το κρατίδιο της Βόρειας Υεμένης συμμάχησε με τις ΗΠΑ και τη γειτονική Σαουδική Αραβία. Την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου σημειώθηκαν συγκρούσεις μεταξύ των δυο πλευρών και τη δεκαετία του 1990 μετά την πτώση της ΕΣΣΔ και τις αλλαγές στο συσχετισμό δυνάμεων στις χώρες του αραβικού κόσμου η Βόρεια με την Νότια Υεμένη ενώθηκαν και σχημάτισαν το σημερινό κράτος. Πρόεδρος της χώρας ανακηρύσσεται ο μέχρι τότε πρόεδρος της Βόρειας Υεμένης, ο Αλί Αμπντουλάχ Σαλέχ, ο οποίος στις προεδρικές εκλογές του 1999 κέρδισε με ποσοστό 96%¹⁰⁸. Στα χρόνια που ακολούθησαν ο πρόεδρος Σαλέχ δεν τήρησε τις υποσχέσεις του προς τον λαό της Υεμένης με αποτέλεσμα κατά διαστήματα να ξεσπούν αναταραχές στο εσωτερικό της χώρας.

Πριν από το ξέσπασμα των αραβικών εξεγέρσεων ο πρόεδρος Σαλέχ είχε να αντιμετωπίσει εσωτερικά ζητήματα στη χώρα του όπως, την απειλή της τρομοκρατικής οργάνωσης Αλ Κάιντα της Χερσονήσου, τις αποσχιστικές τάσεις των ανταρτών στη νότια πλευρά της χώρας αλλά και τους σιίτες αντάρτες στο βορειοδυτικά της χώρας. Παράλληλα, οι πολίτες αντιδρούσαν για το χαμηλό βιοτικό τους επίπεδο, την οικονομική κατάσταση και τη διαφθορά. Το 2011 η Υεμένη παρασύρθηκε και αυτή στο ντόμινο των αραβικών εξεγέρσεων με την πρώτη διαδήλωση να γίνεται στις 16 Ιανουαρίου 2011 στη Σανάα με την συμμετοχή κυρίως νεολαίας και φοιτητών που ζητούσαν παραίτηση του προέδρου. Η κυβέρνηση προκειμένου να κατευνάσει τα πνεύματα τον Φεβρουάριο προχώρησε σε ανακοίνωση φιλολαϊκών μέτρων και μεταρρυθμίσεων. Κάποια από τα μέτρα που υποσχέθηκε ο πρόεδρος Σαλέχ ήταν η αύξηση μισθών, η μείωση της φορολογίας, η επέκταση ασφαλιστικής κάλυψης

¹⁰⁶ Δενεζάκης Ανδρέας, *Τι συμβαίνει στην Υεμένη*., Ημεροδρόμος, δημοσιεύθηκε 7/5/2015, <http://www.imerodromos.gr/yemen/> πρόσβαση 19/4/2018

¹⁰⁷ Γιαννακόπουλος Β., *Αραβική Άνοιξη-Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, Λύχνος, σελ. 195

¹⁰⁸ Γιαννακόπουλος Β., *Αραβική Άνοιξη*, οπ. π. σ. 196

και η δημιουργία ενός ταμείου απασχόλησης για τους αποφοίτους των πανεπιστημίων¹⁰⁹. Το επόμενο διάστημα, οι πολίτες βλέποντας ότι οι υποσχέσεις του προέδρου Σαλέχ δεν υλοποιούνταν συνέχιζαν τις διαδηλώσεις σε πολλές περιοχές της χώρας, οι οποίες αντιμετωπίστηκαν με άγρια καταστολή από την πλευρά των κυβερνητικών δυνάμεων ασφαλείας έχοντας ως αποτέλεσμα τον θάνατο και τον τραυματισμό πολιτών. Έως τα μέσα Μαρτίου του 2011 μόνο στην πρωτεύουσα είχαν χάσει τη ζωή τους συνολικά 52 διαδηλωτές¹¹⁰.

Οι εξελίξεις στην Υεμένη θορύβησαν τις υπόλοιπες χώρες της Αραβικής χερσονήσου και έτσι, το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου πίεσε τον Σαλέχ να έρθει σε συνεννόηση με την αντιπολίτευση και να προχωρήσει σε παραίτηση. Το 2012 ο πρόεδρος Σαλέχ παραιτείται και παραδίδει την εξουσία στον αντιπρόεδρο της χώρας Αμπντραμπου Μανσουρ Χαντί ο οποίος αργότερα φάνηκε ανίκανος να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της χώρας του. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι σιίτες αντάρτες Χούθι να επιδιώκουν μεγαλύτερη αυτονομία στα εδάφη τους και την προστασία τους από την επιρροή του σουνίτικου Ισλάμ¹¹¹. Το 2013 οι Χούθι κατάφεραν και πήραν υπό τον έλεγχο τους την επαρχία της Σαάντα ενώ η Αλ Κάιντα της Αραβικής χερσονήσου (AQAP) ήλεγχε περιοχές του νότου. Η κυβέρνηση Χαντί αντιλαμβανόμενη το χάσμα που επικρατούσε ανάμεσα στις φυλές της Υεμένη και για να εξισορροπήσει την κατάσταση προσπαθούσε να βρει λύση με την εγκαθίδρυση ομοσπονδιακού τύπου κυβέρνησης στις έξι επαρχίες της χώρας γεγονός όμως που προκάλεσε αντιδράσεις. Τέλη του 2014 οι αντάρτες Χούθι καταλαμβάνουν την πρωτεύουσα Σανάα και ο πρόεδρος Χαντί αναγκάζεται να καταφύγει στο λιμάνι του Άντεν και από εκεί τον Μάρτιο του 2015 κατέφυγε στη Σαουδική Αραβία¹¹².

Οι χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου υποπετυόμενες ότι οι αντάρτες Χούθι χρηματοδοτούνται και στηρίζονται οικονομικά από το σιιτικό Ιράν αποφάσισαν να επέμβουν με αεροπορικές επιδρομές. Στις 27 Μαρτίου του 2015 η Σαουδική Αραβία πραγματοποίησε την αεροπορική επίθεση με ονομασία «Αποφασιστική καταιγίδα» που είχε ως στόχο την αναχαίτιση της ιρανικής επιρροής στην περιοχή. Σε αυτή την επιχείρηση συμμετείχαν 150.000 Σαουδάραβες στρατιώτες, 100 σαουδαραβικά μαχητικά, 30 μαχητικά από τα ΗΑΕ, 15 από το Κουβέιτ, 15 από το Μπαχρέιν, 10 από το Κατάρ και 6 από την

---

¹⁰⁹ Γιαννακόπουλος Β., *Αραβική Άνοιξη-Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, Λύχνος, σελ. 200

¹¹⁰ Γιαννακόπουλος Β., *Αραβική Άνοιξη-Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, οπ. π. σ. 211

¹¹¹ Παρθενούδου Ν., *Ο εμφύλιος πόλεμος στην Υεμένη και τα γεωπολιτικά συμφέροντα*, ΚΕΔΙΣΑ, δημοσίευση 21/2/2018, <https://kedisa.gr/>, πρόσβαση 19/2/2018

¹¹² *Yemen crisis: who is fighting whom?*, BBC, δημοσιεύθηκε 30/1/2018, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423> πρόσβαση 19/4/2018

Ιορδανία¹¹³. Παράλληλα, σ' αυτή την επέμβαση δεν έλειψε και η στήριξη της Δύσης και πιο συγκεκριμένα, των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας. Ακόμα και σήμερα, εν έτη 2018, η επέμβαση και οι βομβαρδισμοί στην Υεμένη συνεχίζονται με αποτέλεσμα τον εκτοπισμό μεγάλου μέρους του πληθυσμού και την χώρα να μαστίζεται από λιμό και από χολέρα.

Συμπερασματικά, ο πόλεμος της Υεμένης πέρα από μια εσωτερική διαμάχη αποτελεί και ένα πόλεμο «δια αντιπροσώπων» μεταξύ της Σαουδικής Αραβίας και του Ιράν. Οι συγκρούσεις ακόμα και σήμερα συνεχίζονται και η ολοκληρωτική νίκη της μιας πλευράς θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να επιτευχθεί αλλά εκτός από αυτό, οι αντιμαχόμενες πλευρές στην Υεμένη είναι εξαιρετικά δύσκολο να καταλήξουν σε μία κοινά αποδεκτή συμφωνία αφ' ενός λόγω του χάσματος που έχει δημιουργηθεί κατά το παρελθόν και αφ' ετέρου λόγω του γεγονότος ότι οι στόχοι τους μοιάζουν αλληλοαποκλειόμενοι.

---

¹¹³ Δενεζάκης Α., *Τρία χρόνια συμπλήρωσε ο «ξεχασμένος πόλεμος» στην Υεμένη*, Ημεροδρόμος, δημοσιεύθηκε 28/3/2018, <http://www.imerodromos.gr/tria-chronia-syblirose-o-xechasmenos-polemos-stin-yemeni-tou-andrea-denezaki/> πρόσβαση 19/4/2018

5. Συμπεράσματα

Συμπερασματικά το Κατάρ τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας του δεν το χαρακτηρίζει η εσωτερική σταθερότητα λόγω των πραξικοπημάτων που έλαβαν χώρα. Από τη δεκαετία του 1990 και μετά η κατάσταση του αρχίζει να σταθεροποιείται όταν ανεβαίνει στην εξουσία ο Εμίρης Χαμάντ ο οποίος εκσυγχρονίζει τους θεσμούς της χώρας, αναπτύσσει την οικονομία της πραγματοποιώντας επενδύσεις στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό. Επιπλέον, επιζητώντας ασφάλεια δημιουργεί σημαντικές συμμαχίες με τη Δύση, κυρίως με τις ΗΠΑ και με τις γειτονικές του χώρες και με αυτόν τον τρόπο καταφέρνει το Κατάρ να αποκτήσει τον ρόλο ενός σημαντικού περιφερειακού δρώντα και να παίξει τον ρόλο του διαμεσολαβητή σε διάφορες περιφερειακές συγκρούσεις κατά καιρούς. Συγχρόνως, προσπαθεί να παίξει τον ουδέτερο παίκτη στην σκακιέρα αλλά οι σχέσεις που διατηρεί με κάποιες πλευρές όπως για παράδειγμα με το σιτικό Ιράν, τη παλαιστινιακή Χαμάς, τους Αδελφούς Μουσουλμάνους και τη Χεζμπολάχ προκαλούν την αντίδραση των υπόλοιπων σουνιτικών χωρών του Κόλπου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το 2014, η Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν και τα ΗΑΕ να ανακαλέσουν προσωρινά τους πρεσβευτές τους από το Κατάρ λόγω της στήριξης που παρείχε το εμιράτο στους Αδελφούς Μουσουλμάνους της Αιγύπτου γεγονός που προκαλούσε την αντίδραση του Ριάντ και του Άμπου Ντάμπι οι οποίοι στήριζαν οικονομικά την ανατροπή τους από το στρατιωτικό πραξικόπημα του Σίσι¹¹⁴.

Τον Ιούνιο του 2017 ξέσπασε η κρίση στο Κατάρ όταν η Σαουδική Αραβία, τα ΗΑΕ και το Μπαχρέιν ανακοίνωσαν ότι διακόπτουν τις διπλωματικές σχέσεις με το εμιράτο επειδή στηρίζει οικονομικά τρομοκρατικές οργανώσεις, ισχυρισμούς τους οποίους διέψευσε η Ντόχα¹¹⁵. Κατόπιν, στην ίδια κίνηση προχώρησε η κυβέρνηση της Λιβύης και η Αίγυπτος. Να τονιστεί πως η κρίση ξέσπασε ακριβώς μετά την επίσκεψη του αμερικανού προέδρου Ντόναλντ Τράμπ στη Σαουδική Αραβία όπου υπογράφηκε συμφωνία εξοπλιστικών προγραμμάτων 110 δισεκατομμυρίων δολαρίων, ώστε να εξασφαλιστεί η ασφάλεια του βασιλείου από την απειλή του Ιράν¹¹⁶. Αμέσως μετά την ανακοίνωση του αποκλεισμού η Σαουδική Αραβία, τα ΗΑΕ και το Μπαχρέιν προχώρησαν στη διακοπή μετακίνησης μέσω χερσαίων και θαλάσσιων οδών προς το Κατάρ και ταυτόχρονα, απαγορεύτηκαν και οι πτήσεις από και προς τη χώρα γεγονός που προκάλεσε τεράστια προβλήματα στις

---

¹¹⁴ *Ερωτήσεις και απαντήσεις για την κρίση στο Κατάρ*, Καθημερινή, δημοσίευση 8/6/2017 <http://www.kathimerini.gr/912910/article/epikairothta/kosmos/erwthseis-kai-apanthseis-gia-thn-krish-sto-katar> πρόσβαση 19/4/2018

¹¹⁵ *Επικίνδυνη κρίση στον Αραβικό κόσμο*, Εφημερίδα των Συντακτών, δημοσιεύθηκε 5/6/2017 <http://www.efsyn.gr/arthro/rigma-toy-kolpoy-vathainei> πρόσβαση 19/4/2018

¹¹⁶ *Συμφωνία- μαμούθ υπέγραψε ο Τραμπ με τη Σαουδική Αραβία*, Ενικός, δημοσιεύθηκε 21/5/2017 <http://www.enikos.gr/international/516549/symfonia-mamouth-ypegrapse-o-trab-me-ti-saoudiki-aravia>, πρόσβαση 19/4/2018

αεροπορικές εταιρείες της περιοχής¹¹⁷. Επιπλέον, σε κατοίκους με καταγωγή από το Κατάρ ζητήθηκε να αποχωρήσουν από τις υπόλοιπες μοναρχίες του Κόλπου και να επιστρέψουν στο Κατάρ. Παράλληλα, ασκήθηκε και οικονομικό εμπάργκο στη χώρα αφού οι τράπεζες των ΗΑΕ και της Σαουδικής Αραβίας σταμάτησαν τις συναλλαγές με τις τράπεζες του Κατάρ και ταυτόχρονα απαγορεύθηκε η εισαγωγή των προϊόντων από το Κατάρ δημιουργώντας τεράστιο ζήτημα στην οικονομία της χώρας¹¹⁸.

Ωστόσο, οι πραγματικοί λόγοι αυτής της κρίσης είναι πολύ βαθύτεροι από αυτούς που παρουσιάζονται και είναι κυρίως, πολιτικοί και οικονομικοί. Το βασικότερο από όλα είναι ότι το Κατάρ τα τελευταία χρόνια κατάφερε να αποκτήσει μια ισχυρή οικονομία (3^η δύναμη σε αποθέματα φυσικού αερίου και 1^η σε εξαγωγές υδροποιημένου φυσικού αερίου) και με την χρήση της έξυπνης ισχύος του αλλά και με την ουδετερότητα του σε πολλά περιφερειακά ζητήματα κατάφερε να γίνει μια σημαντική περιφερειακή δύναμη, γεγονός που ενόχλησε τη Σαουδική Αραβία διότι έφυγε από την επιρροή της. Επιπλέον, ένας άλλος λόγος είναι οι στενές σχέσεις που διατηρεί με το σιιτικό Ιράν, τον αιώνιο εχθρό της Σαουδικής Αραβίας για οικονομικούς λόγους αφού μοιράζονται ένα από τα μεγαλύτερα κοιτάσματα φυσικού αερίου στον κόσμο (North Field/ South Pars).

Η αμερικανική πλευρά σκεπτόμενη τα γεωστρατηγικά της συμφέροντα αφού διατηρεί την μεγαλύτερη στρατιωτική της βάση για τις επιχειρήσεις της στη Μέση Ανατολή στο Κατάρ ζήτησε από τις χώρες του Κόλπου να βρουν μια ειρηνική λύση για να μην βαθύνει η κρίση στην περιοχή¹¹⁹. Ακόμη, η Τουρκία η οποία διατηρεί στρατιωτική βάση στο Κατάρ ζήτησε από τις χώρες του Κόλπου να βρεθεί λύση μέσω διαλόγου¹²⁰. Εν κατακλείδι, αν η κρίση στο Κατάρ επιδεινωθεί περισσότερο θα προκαλέσει βαθιά τραύματα όχι μόνο στην ίδια την χώρα αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο.

---

¹¹⁷ *Κλιμακώνεται η κρίση στο Κατάρ- Η επόμενη μέρα*, Καθημερινή, δημοσίευση 6/6/2018 <http://www.kathimerini.gr/912636/article/epikairothta/kosmos/klimakwnetai-h-krish-sto-katar-h-eromenh-mera>, πρόσβαση 19/4/2018

¹¹⁸ *Κλιμακώνεται η κρίση στο Κατάρ- Η επόμενη μέρα*, Καθημερινή, δημοσίευση 6/6/2018 <http://www.kathimerini.gr/912636/article/epikairothta/kosmos/klimakwnetai-h-krish-sto-katar-h-eromenh-mera>, πρόσβαση 19/4/2018

¹¹⁹ *Qatar rift: Saudi, UAE, Bahrain, Egypt cut diplomatic ties*, CNN, δημοσιεύθηκε 27/07/2017 <https://edition.cnn.com/2017/06/05/middleeast/saudi-bahrain-egypt-uae-qatar-terror/index.html> πρόσβαση 19/4/2018

¹²⁰ Η συμφωνία για τη δημιουργία τουρκικής βάσης στο Κατάρ υπογράφηκε το 2014. Η βάση αυτή τη στιγμή φιλοξενεί ήδη μια ταξιαρχία, δηλαδή 6000 τούρκους στρατιώτες, και μέχρι το 2022 υπολογίζουν να αυξήσουν τον αριθμό τους.

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Allen J. Fromherz, *Qatar a modern History*, Georgetown University Press, Washington DC, 2017
- David Lea (Editor), *A political chronology of the Middle East*, Europa Publications, London, 2001
- Gonzalez Gabriella, Karolyn Lynn A., Constant L., Salem H., Goldman Ch., *Facing human capital challenges on the 21st*, Rand corporation, 2008
- Ibrahim Al Abed, Petter Hellyer (editors) *United Arab Emirates, A new perspective*, Trident Press, London, 2001
- Joseph Kostiner, *The GCC State perceptions of collective security in the early of 21st century*, στο *International Relations of the Gulf-summary report*, Center of International and Regional Studies Georgetown University school of foreign service in Qatar, 2009,
- Mehran Kamrava, *Qatar small state, big politics*, Cornell University Press, United States of America, 2015,
- Shaiked H., Dishon D. (editors), *Middle East contemporary Survey, Volume VIII:1983-84*, Westview Press, Israel, 1986
- Teitelbaum Joshua (editor), *Political Liberization in the Persian Gulf*, Hurst & Company, London, 2009

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Halliday Fred, *Η Μέση Ανατολή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Ξυφάρας, Αθήνα, 2010
- Napoleoni Loretta, *Ο ισλαμιστικός Φοίνικας*, Πατάκης, Αθήνα, 2015
- Γιαννακόπουλος Βασίλης, *Αραβική Άνοιξη, Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική*, Λύχνος, Αθήνα, 2012
- Κεφαλά Βιβή, *Ζητήματα της Διεθνούς Πολιτικής στη Μέση Ανατολή*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Ρόδος, 2011
- Κουσκουβέλης Ηλίας (επιμέλεια), *Η Αραβική Άνοιξη*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 2012
- Μάζης Ιωάννης, *Γεωπολιτικές και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσεως*, Λειμών, Αθήνα 2016

- Ντάλης Σωτήρης (επιμέλεια), *Από τον Μπους στον Ομπάμα*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2010
- Σακκάς Γιάννης, *Οι Άραβες στη νεότερη και σύγχρονη εποχή*, Πατάκης, Αθήνα, 2008

Ξενογλωσση Αρθρογραφία

- Akipnar Pinar, *Mediation as a foreign policy tool in the Arab spring: Turkey, Qatar, Iran*, Journal of Balkan and Near Eastern studies, Volume 17, δημοσιεύθηκε στο διαδίκτυο 21/6/2015, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2015.1063270>, πρόσβαση 15/3/2018
- Antoine Vagneur-Jones, Can Kasapoglu, *Bridging the Gulf: Turkey's forward base in Qatar*, δημοσιεύθηκε 11 Αυγούστου 2017, <http://www.frstrategie.org>, πρόσβαση 20/5/2018
- Asisian Njdeh, *The Qatar crisis, its Regional implications and the US interest*, Small wars Journal, δημοσιεύθηκε 6/2/2018, <http://researchgate.net>, πρόσβαση 15/3/2018
- Burke Jason, *What exactly does Al Qaeda want?*, The Guardian, δημοσιεύθηκε 21/3/2004, <https://www.theguardian.com/world/2004/mar/21/alqaida.terrorism>, πρόσβαση 13/3/2018
- Jaimy Lee, *Fenton providing comms support in Qatar*, δημοσιεύθηκε 7/10/2009 <https://www.prweek.com/article/1269969/fenton-providing-comms-support-qatar> πρόσβαση 15/3/2018
- Johnston C., Richter Frederick, *Four Killed in Bahrain clashes as Mideast seethes*, Reuters, δημοσιεύθηκε 17/2/2011, <https://www.reuters.com/article/us-protests/four-killed-in-bahrain-clashes-as-mideast-seethes-idUSTRE71F41K20110217> πρόσβαση 16/4/2018
- Hugh Miles, *Think again: Al Jazeera*, Foreign Policy, δημοσιεύθηκε 19/10/2009, <http://foreignpolicy.com/2009/10/19/think-again-al-jazeera/>, πρόσβαση 15/3/2018
- Mohammed Nuruzzaman, *Gulf Cooperation Council, Qatar and Dispute Mediations: A critical investigation*, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17550912.2015.1078073> πρόσβαση 13/3/2018
- Mohammed Nuruzzaman, *Qatar and the Arab Spring: Down the Foreign policy slope*, δημοσιεύθηκε 31/3/2015, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2587593, πρόσβαση 13/3/2018

- Patrick Cockburn, *Emir of Qatar deposed by his son*, Independent, δημοσιεύθηκε 27/6/1995 <https://www.independent.co.uk/news/world/emir-of-qatar-deposed-by-his-son-1588698.html>, πρόσβαση 1/4/2018
- Oliver Pool, *Al Qaeda linked to bombing in Qatar*, Telegraph, δημοσιεύθηκε 12/03/2005 <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/qatar/1486132/Al-Qaeda-linked-to-bombing-in-Qatar.html>, πρόσβαση 12/3/2018
- Karsten Kuhntrupp/ Γιάννης Παπαδημητρίου, *Μπαχρέιν: οι απελπισμένοι εξεγείρονται*, Deutsche Welle, δημοσιεύθηκε 19/2/2011, πρόσβαση 16/4/2018

Ελληνόγλωσση αρθρογραφία

- Γρηγοριάδης Ν., *Η Αραβική Άνοιξη, το Ισλάμ και η Δύση*, Καθημερινή, δημοσίευση 19/0/2012, <http://www.kathimerini.gr>, πρόσβαση 16/4/2018
- Δενεζάκης Ανδρέας, *Τι συμβαίνει στην Υεμένη;*, Ημεροδρόμος, δημοσιεύθηκε 7/5/2015, <http://www.imerodromos.gr/yemen/>, πρόσβαση 19/4/2018
- Δενεζάκης Ανδρέας, *Τρία χρόνια συμπλήρωσε ο «ξεχασμένος πόλεμος» στην Υεμένη*, Ημεροδρόμος, δημοσιεύθηκε 28/3/2018, <http://www.imerodromos.gr/tria-chronia-syblirose-o-xechasmenos-polemos-stin-yemeni-tou-andrea-denezaki/>, πρόσβαση 19/4/2018
- Δουσιμούσογλου Μιχάλη, *Σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης το Μπαχρέιν, έκρυθμη η κατάσταση στους δρόμους*, δημοσιεύθηκε 15/3/2011, <http://www.in.gr/2011/03/15/world/se-katastasi-ektaktou-anagkis-to-mpaxrein-ekrythmi-i-katastasi-stoys-dromoys/>, πρόσβαση 16/4/2018
- Ευθυμίου Κ., *Σ. Αραβία εναντίον Κατάρ: Είναι το φυσικό αέριο ηλίθιε*, Energy press, δημοσιεύθηκε 12/06/2017, <https://energypress.gr/news/s-aravia-enantion-katar-einai-fysiko-aerio-ilithie>, πρόσβαση 29/3/2018
- Καλαμβοκίδης Κ., *Ο σοβιετικός πόλεμος στο Αφγανιστάν και η γέννηση του σύγχρονου τζιχάντ*, TVXS, δημοσιεύθηκε 9/10/2014 <http://tvxs.gr/news/apopseis/o-sobietikos-polemos-sto-afganistan-kai-i-gennisi-toy-sygxronoy-diethnoys-tzixant>, πρόσβαση 2/4/2018
- Κεφαλά Β., *Αυξάνεται επικίνδυνα η ένταση ανάμεσα σε Σαουδική Αραβία και Ιράν*, ΚΕΜΜΕΠ, Τεύχος 19, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2016
- Παρθενοπούλου Ν., *Ο εμφύλιος πόλεμος στην Υεμένη και τα γεωπολιτικά συμφέροντα*, ΚΕΔΙΣΑ, δημοσίευση 21/2/2018, <https://kedisa.gr/>, πρόσβαση 19/2/2018
- Χαρίτος Γαβριήλ., *Μπαχρέιν: ο ακήρυχτος πόλεμος*, δημοσιεύθηκε 18/12/2011, <https://new-deal.gr>, πρόσβαση 16/4/2018

Διαδικτυακές πηγές

- *Κατάρ*, Wikipedia, <https://el.wikipedia.org/wiki/Κατάρ>, πρόσβαση 29/3/2018
- *Education City*, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Education_City, πρόσβαση 3/3/2018
- *Foreign relations of Qatar*, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_relations_of_Qatar, πρόσβαση 15/3/2018
- *Ισλαμικό κράτος*, Wikipedia, https://el.wikipedia.org/wiki/Ισλαμικό_κράτος πρόσβαση 3/4/2018
- *Al Thani, Hamad bin Khalifa*, <https://www.encyclopedia.com/international/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/al-thani-hamad-bin-khalifa-1950> πρόσβαση 1/4/2018
- *Sheikh Hamad bin Khalifa al Thani*, <https://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/hamad-bin-khalifa.htm>, πρόσβαση 20/3/2018
- *North Field*, <http://www.qatargas.com/english/aboutus/north-field> πρόσβαση 3/3/2018
- *New details revealed on 1996 coup attempt against Qatar*, Al Jazeera, δημοσιεύθηκε 04/03/2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/03/al-jazeera-reveals-details-1996-coup-attempt-qatar-180304200532130.html>, πρόσβαση 20/3/2018
- *Bahrain reopens border dispute with Qatar*, Al Jazeera, δημοσιεύθηκε 5/11/2017, <https://www.aljazeera.com/news/2017/11/bahrain-opens-border-dispute-qatar-171105062102281.html> πρόσβαση 8/3/2018
- *Bahrain and Qatar sign a bridge deal*, Al Jazeera, δημοσιεύθηκε 11/6/2006 <https://www.aljazeera.com/archive/2006/06/20084914445522815.html>πρόσβαση 8/3/2018
- *Saudi bombing deaths rise*, BBC, δημοσιεύθηκε 13/05/2003, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3022473.stm, πρόσβαση 12/3/2018
- *Ties with Qatar revealed in Bin Laden documents*, Asharq al awsat, δημοσιεύθηκε 26/5/2017, <https://eng-archive.aawsat.com/asharq-al-awsat-english/features/ties-qatar-revealed-bin-laden-documents>, πρόσβαση 13/3/2018
- *Qatar gives \$40 million, mostly targeted at Gaza, to boost humanitarian relief*, Un news, δημοσιεύθηκε 23/2/2009, <https://news.un.org/en/story/2009/02/292022-qatar-gives-40-million-mostly-targeted-gaza-boost-un-humanitarian-relief>, πρόσβαση 15/3/2018

- *US Signs agreement for \$11 billion arms sale to Qatar*, Reuters, δημοσιεύθηκε 15/07/2014, <https://www.reuters.com/article/us-usa-qatar/u-s-signs-agreement-for-11-billion-arms-sale-to-qatar-idUSKBN0FJ2M820140714>, πρόσβαση 16/4/2018
- *UN issues Iran nuclear deadline*, BBC News, δημοσιεύθηκε 31/07/2006, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/5232288.stm> πρόσβαση 13/3/2018
- *Sheikh Khalifa Bin Hamad Al Thani deposed Emir of Qatar*, Telegraph, δημοσιεύθηκε 25/10/2016 <https://www.telegraph.co.uk/obituaries/2016/10/25/sheikh-khalifa-bin-hamad-al-thani-deposed-emir-of-qatar---obitua/>
- *Syrian Civil War explained by the beginning*, δημοσιεύθηκε 18/3/2018, Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2016/05/syria-civil-war-explained-160505084119966.html> πρόσβαση 25/3/2018
- *Yemen crisis: who is fighting whom?*, BBC, δημοσιεύθηκε 30/1/2018, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423> πρόσβαση 19/4/2018
- *Η Άνοδος και η πτώση του ISIS, αλλά όχι το τέλος του*, δημοσιεύθηκε 30/06/2017, Tvxs, <http://tvxs.gr/news/kosmos/isis-i-anodos-i-ptosi-kai-omixlodes-mellon> , πρόσβαση 3/4/2018
- *Ρωσία, Ιράν και Τουρκία υπέγραψαν κοινή διακήρυξη για τη Συρία*, TVXS, δημοσίευση 20/12/2016 <http://tvxs.gr/news/kosmos/rosia-iran-kai-toyrkia-yepgrapsan-koini-diakiryksi-gia-ti-syria> ,πρόσβαση 3/4/2018
- *Συμφωνία- μαμούθ υπέγραψε ο Τραμπ με τη Σαουδική Αραβία*, Ενικός, δημοσιεύθηκε 21/5/2017 <http://www.enikos.gr/international/516549/symfonia-mamouth-yepgrapse-o-trab-me-ti-saoudiki-aravia>, πρόσβαση 19/4/2018